

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Факультет готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
імені проф. В.Ф. Доценка
Кафедра туристичного та готельного бізнесу**

«До захисту в ЕК»

Декан факультету

_____ Віта ЦИРУЛЬНІКОВА

(підпис)

(ім'я та прізвище)

« ___ » _____ 2025 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Ірина МЕЛЬНИК

(підпис)

(ім'я та прізвище)

« ___ » _____ 2025 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності _____ 242 «Туризм»

(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ «Туризм»

на тему: «Особливості технології та організації адаптивних турів»

Виконав: здобувач 5 курсу, групи ЗТУ-5-1

_____ Савіцький Владислав Ігорович

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ (підпис)

Керівник _____ Антоненко Ірина Ярославівна

(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

_____ (підпис)

Рецензент _____ Лариса ШАРАН

(ім'я та прізвище)

_____ (підпис)

Я як здобувач Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач _____

(підпис)

Київ – 2025 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
імені проф. В.Ф.Доценка

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 242 «Туризм»
(код і назва)

Освітньо-професійна програма Туризм
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач

кафедри туристичного та
готельного бізнесу

Ірина МЕЛЬНИК

«___» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Савіцького Владислава Ігоровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Особливості технології та організації адаптивних турів»
керівник роботи Антоненко Ірина Ярославівна, д.е.н., проф. кафедри ТГБ
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом закладу вищої освіти від «18» листопада
2024 року № 964-КС
2. Строк подання здобувачем роботи 06 -12.02.2025
3. Вихідні дані до роботи наукова та фахова література, статистичні
матеріали з теми дослідження, фінансова та статистична звітність
підприємства
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Розділ 1. Теоретичні основи технології та організації адаптивних турів
Розділ 2. Організаційно-економічний аналіз діяльності ТОВ «Аккорд-Тур»
Розділ 3. Шляхи удосконалення технології та організації адаптивних турів
ТОВ «Аккорд-Тур»
5. Перелік графічного матеріалу рисунків – 1, таблиць – 14, додатків – 2.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Антоненко І.Я. професор кафедри		
II	Антоненко І.Я. професор кафедри		
III	Антоненко І.Я. професор. кафедри		

7. Дата видачі завдання 10.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ З№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	02.09.2024-30.09.2024 рр.	виконано
2	Оформлення і затвердження завдання на роботу	01.10.2024-10.10.2024 рр..	виконано
3	ВСТУП РОЗДІЛ 1 Теоретичний	11.10.2024-31.10.2024 рр.	виконано
4	РОЗДІЛ 2 Аналітичний	01.11.2024-15.11.2024 рр.	виконано
5	РОЗДІЛ 3 Рекомендаційний	18.11.2024-15.12.2024 рр.	виконано
7	Висновки та пропозиції. Список використаних джерел. Додатки	21.12.2024-10.01.2025 рр.	виконано
8	Оформлення роботи за структурою, представлення кваліфікаційної роботи на кафедру та попередній захист у комісії	15.01.2025-22.01.2025 рр.	виконано
9	Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту	23.01.2025-05.02.2025 р.	виконано
10	Представлення готової зшитої кваліфікаційної роботи на кафедру	06-12.02.2025 р.	виконано
11	Захист кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії	14.02.2025 р.	

Здобувач

_____ (підпис)

Савіцький В.І.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Антоненко І.Я.

_____ (прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
Савіцького Владислава Ігоровича
на тему:

«Особливості технології та організації адаптивних турів»

Кваліфікаційна робота складається з 89 сторінок. Кількість розділів – 3, рисунків – 1, таблиць – 14, додатків – 2.

Об’єктом дослідження є діяльність ТОВ «Аккорд-Тур».

Предметом дослідження є технологія та організація адаптивних турів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та удосконалення практичних аспектів технології та організації адаптивних турів на базі туристичного підприємства «Аккорд-Тур»,

У 1 розділі визначено сутність та історію визначення такого поняття, як адаптивний туризм, надано характеристику адаптивному туризму, та ознайомлено з міжнародним досвідом організації адаптивних турів.

У 2 розділі надано загальну характеристику ТОВ «Аккорд-Тур», проаналізовано внутрішнє та зовнішнє середовище туристичного підприємства.

У 3 розділі надано пропозиції щодо технології та організації адаптивних турів на базі ТОВ «Аккорд-Тур», створено адаптивний тур та оцінено економічну ефективність впровадження створеного адаптивного туру.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: туризм, адаптивний туризм, тури, туристичні підприємства, адаптивні тури, організація та технологія адаптивних турів, інклюзивність.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТИВНИХ ТУРІВ	9
1.1. Історія визначення терміну «адаптивний туризм» та його сутність	9
1.2. Класифікація видів адаптивного туризму та особливості організації адаптивних турів	14
1.3. Міжнародний досвід організації та розвитку адаптивного туризму	22
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Аккорд-Тур»	32
2.1. Загальна характеристика туристичного підприємства.....	32
2.2. Аналіз середовища підприємства.....	34
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТИВНИХ ТУРІВ ТОВ «Аккорд-Тур»	50
3.1. Пропозиції щодо удосконалення технології і організації адаптивних турів на ТОВ «Аккорд-Тур»	50
3.2. Розробка адаптивного туру на базі ТОВ «Аккорд-Тур».....	67
3.3. Економічна оцінка ефективності запропонованого авторського адаптивного туру «Оздоровлення в Косино».....	77
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	86
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Туризм є однією з найбільш динамічних сфер світової економіки, що впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток суспільства. В сучасних умовах особливого значення набуває **адаптивний туризм** — напрям, що забезпечує рівні можливості для подорожей людей з інвалідністю, ветеранів війни, літніх осіб та інших маломобільних груп населення.

Актуальність дослідження адаптивного туризму в Україні зумовлена кількома ключовими факторами. По-перше, внаслідок воєнних дій значно зросла кількість громадян, які мають обмеження у фізичних можливостях та потребують спеціалізованих туристичних послуг, реабілітаційних програм і комфортної інфраструктури. По-друге, світові тенденції розвитку туризму акцентують увагу на інклюзивності та доступності, що є важливим показником соціальної відповідальності держави та бізнесу.

Україна має великий потенціал для розвитку адаптивного туризму завдяки багатству природних ресурсів, наявності курортних зон, термальних джерел та санаторно-лікувальних закладів. Проте, наявна інфраструктура часто не відповідає сучасним стандартам доступності, що створює бар'єри для багатьох людей.

Впровадження адаптивного туризму є не лише соціально необхідним, а й економічно вигідним напрямком. Створення доступних туристичних маршрутів, модернізація транспорту та готелів, підготовка персоналу та впровадження цифрових технологій дозволить значно розширити туристичну аудиторію та залучити нові інвестиції в галузь.

Таким чином, дослідження особливості технології та організації адаптивного туризму в Україні є актуальним, оскільки воно спрямоване на розвиток доступної туристичної інфраструктури, покращення якості життя людей з особливими потребами та інтеграцію України у міжнародний ринок інклюзивного туризму.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні та удосконаленні практичних аспектів технології та організації адаптивних турів на базі ТОВ «Аккорд-Тур».

Завдання дослідження включають:

- Визначити історію появи поняття та сутність адаптивного туризму;
- дослідити сучасні тенденції розвитку адаптивного туризму;
- ознайомитися з міжнародним досвідом створення адаптивних турів та покращення різних аспектів, які на це впливають;
- провести загальну характеристику ТОВ «Аккорд-Тур»;
- провести аналіз економічної діяльності туристичного підприємства
- проаналізувати внутрішнє та зовнішнє середовища ТОВ «Аккорд-Тур»;
- надати пропозиції щодо технології та організації адаптивних турів на базі ТОВ «Аккорд-Тур»;
- розробити новий адаптивний тур для розширення асортименту ТОВ «Аккорд-Тур»;
- провести аналіз економічної ефективності розробленого туру.

Об'єктом дослідження є діяльність ТОВ «Аккорд-Тур».

Предметом дослідження є технологія та організація адаптивних турів.

Методи дослідження включають літературний, статистичний, стохастичний методи, дедуктивний метод, логіко-структурний підхід, методи аналізу та оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі технологій та методів, використання яких дозволяє оптимізувати процеси у сфері адаптивного туризму, та у розробці нових підходів для підвищення їх ефективності.

Практичне значення роботи визначається можливістю використання отриманих результатів для поліпшення якості та доступності адаптивних турів, а також для розробки стратегій розвитку даної галузі.

Кваліфікаційна робота ставить за мету не тільки теоретичне дослідження, а й практичну реалізацію отриманих знань, що сприятиме розвитку

адаптивного туризму в нашій країні, особливо з все більшою появою інклюзивних осіб в умовах життя людей в середовищі війни.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальна кількість сторінок роботи – 89, рисунків – 1, таблиць – 14, додатків – 2.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТИВНИХ ТУРІВ

1.1. Історія визначення терміну «адаптивний туризм» та його сутність

На сьогодні не існує єдиного та універсального визначення терміну «туризм для людей з обмеженими можливостями», що залишається предметом наукових дискусій. У більшості країн із розвиненою туристичною інфраструктурою створені спеціальні програми та системи соціального забезпечення, які враховують потреби таких людей. Туризм для осіб з обмеженими можливостями є важливою складовою в кожній цивілізованій державі, оскільки всі люди повинні мати рівні права на доступ до відпочинку та туристичних послуг.

Адаптивний або інклюзивний туризм представляє собою форму туризму, що базується на співпраці між різними учасниками туристичної галузі. Вона забезпечує доступність для людей з особливими потребами, враховуючи рухові, зорові, слухові та когнітивні аспекти. Цей вид туризму дозволяє функціонувати на рівних умовах і з почуттям власної гідності, надаючи універсальні туристичні продукти та послуги [4]. У міжнародній практиці цей напрямок часто називають «доступним туризмом» («accessible tourism»), «туризмом для всіх» («tourism for all»), «універсальним туризмом» («universal tourism»), «безбар'єрним туризмом» («barrier-free tourism»), «адаптивним туризмом» («adaptive tourism»), «інклюзивним туризмом» («inclusive tourism») тощо [26].

З огляду на це виникає необхідність чіткого визначення суті та змісту цих термінів. Ураховуючи семантичні особливості мови, зазначені поняття мають різні відтінки значень, що не завжди дозволяє вважати їх повністю взаємозамінними.

Згідно з дослідженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі проживає понад 1 мільярд людей з обмеженими можливостями. У Європі

частка осіб з інвалідністю становить від 22% до 31% населення, у США — близько 17%. Через існуючі бар'єри в навколишньому середовищі їхня активність у подорожах залишається низькою. Незважаючи на це, подорожі цієї категорії туристів складають 7-8% від загального обсягу у світі, 11% від усіх туристичних поїздок Європою та 11% у рамках внутрішнього туризму США й Австралії. Найбільш активними серед цієї групи є туристи з Великої Британії (37%) та Німеччини (53%) [24].

Протягом останніх десятиліть Всесвітня туристична організація (ВТО) постійно наголошує на важливості туризму як соціального та відповідального аспекту, заснованого на ідеї, що всі люди мають рівне право на доступ до подорожей. Уперше поняття «туризм» та «доступність» було об'єднано в Манільській декларації зі світового туризму, ухваленій Генеральною Асамблеєю ВТО в столиці Філіппін у 1980 році. У цій декларації туризм був визнаний фундаментальним правом людини на якість життя та важливим інструментом для розвитку світової спільноти. ВТО рекомендувала країнам-учасникам забезпечувати практичний, ефективний і недискримінаційний доступ до туристичних послуг.

У 1981 році Організація Об'єднаних Націй оголосила «Міжнародний рік людей з особливими потребами», що стало переломним моментом у ставленні до осіб з інвалідністю. Це дало поштовх для проголошення періоду 1983–1992 років «Десятиліттям осіб з інвалідністю», під час якого були зроблені суттєві кроки для покращення їхнього становища в суспільстві.

У 1989 році робоча група експертів з питань туризму та інвалідності у Великій Британії опублікувала звіт під назвою «Туризм для всіх», в якому концепція доступного туризму отримала належне визнання [4]. У цьому документі відзначено прогрес, досягнутий завдяки проведенню «Міжнародного року людей з особливими потребами», та рекомендовано продовжити впровадження ініціатив, спрямованих на створення туристичних послуг, доступних для всіх незалежно від віку чи групи інвалідності.

Для інтеграції людей з інвалідністю в суспільство необхідно створити максимально комфортні умови їхнього проживання, зокрема «безбар'єрне» середовище. Це передбачає можливість безперешкодного користування всіма елементами інфраструктури, відвідування закладів побутового та громадського призначення, вільного пересування транспортом та доступу до потрібної інформації [27].

Актуальні проблеми розвитку туризму для людей з інвалідністю як у світі, так і в Україні вказують на необхідність комплексного підходу до їх вирішення з боку держави та суспільства. За підрахунками експертів, у світі регулярно подорожують понад 2,5 мільйона людей з обмеженими можливостями.

Основні функції та можливості, які реалізує туризм для людей з особливими потребами:

- сприяння руховій активності, що підвищує фізичну та психологічну стійкість організму;
- позитивний вплив на психоемоційний стан;
- встановлення соціальних контактів та інтеграція в суспільство;
- виконання науково-пізнавальних функцій і розширення геокультурного світогляду;
- інтелектуально-виховний вплив на особистість.

Термін «туризм для всіх» вперше було закріплено в міжнародних нормативно-правових актах у 1991 році, коли Генеральна Асамблея Всесвітньої туристичної організації прийняла резолюцію під назвою «Створення можливостей для туризму особам з інвалідністю у дев'яностих роках» [19]. У цьому документі було визначено поняття «інвалід» і висвітлено проблему бар'єрів у туризмі, а також запропоновано рекомендації для туристичного сектору щодо покращення інформаційних і рекламних матеріалів, навчання працівників та дотримання загальних і спеціальних вимог, які мають забезпечити доступність туристичних підприємств і об'єктів для людей з обмеженими можливостями.

У 2005 році цей документ був оновлений у Дакарі (Сенегал) і отримав назву «Туризм, доступний для всіх». У ньому були детально прописані вимоги до доступності, які повинна враховувати кожна складова туристичного продукту. У Рекомендаціях, ухвалених Генеральною Асамблеєю ВТО 11 червня 2013 року, доступний туризм визначається як «форма туризму, що базується на співпраці учасників туристичного процесу і дозволяє людям з обмеженнями, пов'язаними з мобільністю, зором, слухом чи когнітивними функціями, функціонувати незалежно, гідно та на рівних умовах, отримуючи туристичні продукти й послуги, розроблені на основі принципів універсального дизайну» [19].

Таким чином, «туризм для всіх» або доступний туризм передбачає адаптацію туристичних об'єктів і установ для людей з обмеженими можливостями, включаючи інвалідів, осіб, які їх супроводжують, тимчасово маломобільні групи населення, літніх людей та осіб із дитячими візочками. Термін «доступний туризм» найчастіше розглядається як туристична послуга, доступна для всіх категорій споживачів незалежно від віку, фізичних можливостей чи наявності інвалідності. Однак цей термін також іноді застосовується для позначення малобюджетних турів.

Терміни «туризм, доступний для всіх» та «інклюзивний туризм» є майже синонімами. Проте, «інклюзивний туризм» охоплює ширше коло людей, включаючи тих, хто подорожує з дітьми у дитячих візках, осіб з обмеженими можливостями та літніх людей. Цей вид туризму спрямований на забезпечення доступності для будь-якого сегмента ринку, що дозволяє організувати подорожі як для інвалідів і людей похилого віку, так і для тих, хто має інші фізичні чи тимчасові обмеження.

Інклюзивний туризм для людей з інвалідністю є сучасним підходом, який дозволяє залучати до туристичної діяльності кожного, враховуючи їхні фізичні та психологічні особливості. Він розглядається як потужний інструмент активної реабілітації, що охоплює медичні, психологічні, педагогічні, фізичні, професійні, соціально-побутові та фізкультурно-спортивні заходи [11]. При

цьому туризм для осіб з інвалідністю сприймається не лише як засіб реабілітації, а й як форма рекреації, відпочинку та активної участі в туристичній діяльності. У цьому контексті часто використовуються терміни «туризм для людей з особливими потребами» або «туризм для людей з обмеженими фізичними можливостями» [32].

Інклюзивний (безбар'єрний) туризм спрямований на забезпечення доступності для широкого кола туристів. Він включає не лише людей з інвалідністю, але й тих, хто має тимчасові фізичні обмеження, їхніх опікунів, членів родини та літніх людей. Важливою особливістю цього виду туризму є врахування потреб усіх категорій споживачів, що беруть участь у подорожі, та створення умов для їхньої взаємодії. У певному сенсі, туризм для людей з інвалідністю можна вважати частиною соціального туризму [32].

Слатвінська Л. А. визначає інклюзивний туризм як комплекс заходів, спрямованих на відновлення та розвиток фізичного, соціального, духовного, творчого та інтелектуального потенціалу особи з урахуванням її фізичних і психічних можливостей, що сприяє інтеграції в суспільство [32].

У 1995 році С. П. Євсєєв увів у науковий обіг термін «адаптивний туризм», визначивши його як туризм для інвалідів та осіб із відхиленнями за станом здоров'я. Цей вид туризму позиціонується як новий напрям адаптивної рухової активності, фізичної реабілітації, оздоровлення та соціальної інтеграції людей із обмеженими можливостями [6]. Основою цієї дефініції є адаптивна рухова рекреація, яка передбачає відновлення фізичних і духовних сил через рухову активність під час туристичних заходів. Така діяльність спрямована на задоволення потреб людей з обмеженими можливостями у змістовному дозвіллі, активному відпочинку та особистісному розвитку, тісно пов'язаному з реабілітацією та рекреацією [7].

Дослідниця Є. А. Сигида вважає адаптивний туризм реабілітаційним напрямом розвитку туристичних послуг, а А. М. Ахметшин розглядає його як метод реабілітації та оздоровлення для інвалідів і літніх людей [6].

Найбільш повне визначення терміну «адаптивний туризм», на мою думку, запропонували українські науковці О. О. Бейдик та О. І. Топалова. Вони визначають його як вид туристичної діяльності, орієнтований на людей з обмеженими фізичними та психофізичними можливостями, що сприяє адаптивній руховій рекреації, фізичній реабілітації, оздоровленню та соціальній інтеграції цієї категорії населення [6]. Згідно з їхнім підходом, адаптивний туризм є відкритою соціально-економічною системою, що складається з двох субсистем: суб'єкта і об'єкта. Суб'єктом є особа з обмеженими можливостями, яка адаптується до середовища через туризм, а об'єктами виступають спеціалізовані туристичні підприємства, туристичні ресурси, адаптована або спеціалізована туристична інфраструктура [7].

1.2. Класифікація видів адаптивного туризму та особливості організації адаптивних турів

Особливістю адаптивного туризму є організація заходів із врахуванням специфічних потреб і фізичних можливостей туристів. Його класифікація спрямована на підвищення ефективності організації туристичної діяльності.

Основними сегментами адаптивного туризму є реабілітаційний і рекреаційний напрями. У розвинених країнах також активно розвиваються пізнавальний та спортивний туризм для людей з інвалідністю. Ці види туризму орієнтовані на осіб з обмеженими фізичними можливостями і часто передбачають використання спеціалізованого транспорту, засобів комунікації та інфраструктури, адаптованої для їхніх потреб, таких як готелі, пляжі та інші туристичні об'єкти [23].

Найбільш поширеними видами адаптивного туризму є:

1. Рекреаційний адаптивний туризм

Цей вид туризму орієнтований на людей, які пересуваються на візках, і включає створення відповідних умов для комфортного відпочинку та подорожей. Готелі мають бути обладнані спеціальними ліфтами, адаптованими

номерама, а для екскурсій використовуються автобуси з підйомниками. Туристів із вадами здоров'я зазвичай супроводжують досвідчені медичні працівники, а для людей із вадами слуху або зору передбачено участь сурдоперекладачів. Пляжний відпочинок для осіб із обмеженими можливостями організовується з урахуванням спеціальних потреб: встановлюються адаптовані роздягальні, душові кабінки, тераси та під'їзди.

2. Реабілітаційний адаптивний туризм

Цей напрям туризму спрямований на терапію та профілактику психосоматичних захворювань, підтримання фізичного здоров'я та загальне оздоровлення. Реабілітаційний туризм особливо корисний для літніх людей і людей із обмеженими можливостями, допомагає покращити їхній фізичний стан, сприяє соціальній адаптації та інтеграції в суспільство, а також може сприяти досягненню ними матеріальної незалежності.

3. Спортивний адаптивний туризм

Спортивні активності допомагають людям із особливими потребами позбутися комплексу неповноцінності, відчувати радість життя та знайти натхнення. Цей вид туризму включає заняття лікувальною фізкультурою, плаванням, баскетболом, настільним і великим тенісом. Спортивні зали обладнуються спеціальними пристроями, що забезпечують доступність для людей із обмеженими можливостями.

4. Дитячий адаптивний туризм

Цей вид туризму передбачає організацію поїздок для дітей із особливими потребами, зокрема в спеціалізовані літні табори чи екскурсійні тури на автобусах підвищеної місткості. Популярними стають реабілітаційні тури, що поєднують активний відпочинок із терапевтичними заходами.

Адаптивний туризм має різноманітні форми організації подорожей, які враховують потреби і можливості туристів із обмеженими можливостями. Серед основних форм організації подорожей можна виділити прогулянки, екскурсії, походи вихідного дня, спортивні походи та експедиції. Ці заходи плануються за спеціальними програмами, які враховують фізичні та

психофізичні особливості туристів, а також доступність об'єктів відвідування, що формують визначений туристичний простір [6].

Адаптивний туризм включає різні види заходів, такі як фестивалі, туристичні змагання, зльоти, табори, походи вихідного дня, спортивні походи та експедиції. Усі ці заходи мають специфічні реабілітаційні функції, серед яких:

- Оздоровчий вплив: спеціальні заходи для покращення стану здоров'я.
- Соціальний вплив: зміна соціальної ролі, розширення кола спілкування, взаємодія в малих групах.
- Соціально-середовищний вплив: навчання ефективної адаптації в різних середовищах.
- Соціально-педагогічний вплив: розвиток нових знань, умінь і навичок.
- Соціально-культурний вплив: участь в екскурсіях, конкурсах, відвідування виставок для розширення світогляду.
- Соціально-психологічний вплив: активізація соціальної взаємодії, формування позитивного світогляду.
- Соціально-побутовий вплив: розвиток самостійності в догляді за собою та організації побуту [7].

Сучасна роль адаптивного туризму

Адаптивний туризм займає важливе місце в соціальних процесах, позитивно впливаючи як на розвиток туризму в цілому, так і на його соціальний сегмент. Це особливий вид діяльності, який дозволяє:

покращити якість життя людей із обмеженими можливостями;
сприяти реабілітації та соціальній адаптації таких осіб;
розширити межі життєвого простору для людей із фізичними чи психофізичними обмеженнями.

Класифікація адаптивного туризму

Адаптивний туризм поділяється за характером організації на:

- Організований: поїздки, що плануються спеціалізованими установами із застосуванням адаптованого обладнання та спеціалізованого супроводу.
- Неорганізований: самостійні подорожі, які організуються туристами-адаптантами або їхніми рідними чи друзями.
- Основні критерії класифікації адаптивного туризму:
- Мета подорожі (реабілітація, рекреація, пізнавальні або спортивні цілі).
- Спосіб пересування (автомобільний, пішохідний, водний, комбінований).
- Форма організації подорожі (індивідуальна чи групова).
- Вікова категорія туристів (дорослі, діти, літні люди).
- Тип обмежень (тимчасові чи постійні обмеження функцій організму, категорія інвалідності).

Особливості організації адаптивних турів

Адаптивні тури спрямовані на забезпечення комфортного, безпечного та доступного відпочинку для людей із обмеженими фізичними, психофізичними чи сенсорними можливостями. Їх організація враховує індивідуальні потреби туристів і потребує особливого підходу до планування, інфраструктури та супроводу [13].

Ключові особливості організації адаптивних турів:

- Індивідуалізований підхід

Індивідуалізований підхід в адаптивному туризмі є одним із ключових принципів, що забезпечує комфорт і зручність для кожного туриста з урахуванням його особистих потреб. Цей підхід передбачає створення програм подорожей, маршрутів і сервісів, які відповідають фізичним, психологічним та соціальним особливостям туриста. [30].

Організатори адаптивних турів враховують індивідуальні потреби в пересуванні, супроводі, харчуванні, а також можливості участі у різних заходах. Наприклад, туристу на візку можуть запропонувати маршрути з

доступними пандусами та транспортом, а людям із вадами слуху — залучити сурдоперекладача. Учасникам з потребами в медичному супроводі забезпечують присутність кваліфікованого медичного персоналу.

Індивідуалізований підхід дозволяє не лише зробити подорож комфортною, а й сприяє соціальній адаптації, дарує впевненість у власних силах та допомагає людям із обмеженими можливостями отримати новий досвід і насолоджуватися туризмом на рівні з іншими.

- Доступність інфраструктури

Доступність інфраструктури є ключовим аспектом у створенні адаптивних турів, адже вона визначає комфорт і зручність подорожей для всіх категорій туристів, включаючи людей з особливими потребами. Головним завданням є забезпечення безбар'єрного середовища, яке дозволить кожному відчувати свободу пересування та насолоджуватися подорожами [30].

Передусім, транспорт має бути обладнаний так, щоб люди з обмеженими можливостями могли легко користуватися ним. Це стосується автобусів із підйомниками, спеціальних місць для візків, а також вокзалів та аеропортів із пандусами та ліфтами. Готелі також повинні враховувати особливі потреби, пропонуючи доступні номери з просторими ванними кімнатами, поручнями та зручними входами.

Туристичні об'єкти, такі як музеї, парки чи історичні пам'ятки, мають бути пристосовані для відвідувачів з різними фізичними можливостями. Це включає наявність пандусів, ліфтів та спеціально облаштованих маршрутів. Інформація має бути доступною для всіх: аудіогіди для слабозрячих, інформаційні таблички з шрифтом Брайля чи відео з субтитрами для людей із вадами слуху.

Також важливо забезпечити доступність громадських туалетів, паркувальних місць і зон для відпочинку. Велике значення має увага до деталей: зрозуміла навігація, якісний сервіс і готовність персоналу допомогти. Завдяки доступній інфраструктурі адаптивні тури стають комфортними та цікавими для всіх, незалежно від фізичних чи інших обмежень.

- Залучення кваліфікованого персоналу

Залучення кваліфікованого персоналу є важливою складовою організації адаптивних турів, адже саме від професіоналізму та підготовки команди залежить комфорт, безпека і якість обслуговування туристів із особливими потребами.

Такий персонал включає медичних працівників, які можуть надати першу допомогу чи консультувати туристів із хронічними захворюваннями, сурдоперекладачів для людей із вадами слуху, гідів, які володіють спеціальними знаннями та вміннями, а також асистентів, які допомагають у повсякденних потребах туристів, таких як пересування або спілкування.

Навчання працівників туристичної галузі є важливою частиною цього процесу. Вони повинні знати, як правильно взаємодіяти з людьми з обмеженими можливостями, забезпечувати їхні потреби та створювати доброзичливу атмосферу. Це включає як технічні навички (робота з інвалідними візками, спеціальним обладнанням), так і соціально-психологічні аспекти (емпатія, розуміння) [27].

Кваліфікований персонал не лише забезпечує професійне обслуговування, а й створює умови для того, щоб кожен турист відчував себе включеним у процес і міг отримати максимальне задоволення від подорожі

- Технічне обладнання

Технічне обладнання в адаптивному туризмі є важливою складовою, яка забезпечує комфорт і безпеку людей з обмеженими можливостями під час подорожей. Воно допомагає подолати фізичні бар'єри, покращує мобільність і створює умови для участі туристів у різних видах активностей.

Основні елементи технічного обладнання:

Інвалідні візки та скутери

- Стандартні та електричні візки для пересування.
- Інвалідні скутери для тривалих подорожей або пересування в умовах великих просторів, таких як музеї, парки чи круїзні лайнери.

Підйомники та пандуси

- Мобільні та стаціонарні підйомники для транспортування людей із обмеженою мобільністю в транспорті чи на сходах.
- Пандуси, які забезпечують доступ до будівель, транспорту та інших об'єктів.

Обладнання для слуху та зору

- Слухові апарати та аудіогіди.
- Тактильні карти та таблички зі шрифтом Брайля для людей із порушеннями зору.
- Візуальні сигнали та індикатори для туристів із порушеннями слуху.

Адаптовані меблі

- Спеціальні ліжка, крісла, столи в готелях або інших об'єктах, які враховують потреби маломобільних людей.
- Душові та санвузли з поручнями, сидіннями та іншими зручностями.

Спортивне обладнання

- Адаптовані велосипеди, каяки, лижі для людей із фізичними обмеженнями.
- Обладнання для занять лікувальною фізкультурою, басейни з підйомниками чи пологими спусками.

Транспортні засоби

- Автобуси, обладнані підйомниками для візків.
- Низькопідлогові трамваї та тролейбуси.
- Адаптовані таксі та мікроавтобуси.

Додаткові пристрої

- Ходунки, милиці, спеціальні костури.
- Системи кріплення для візків у транспорті.
- Протези та ортези, які дозволяють брати участь у активностях.

Технічне обладнання не тільки полегшує пересування та користування туристичною інфраструктурою, але й відкриває нові можливості для активного відпочинку, реабілітації та соціальної інтеграції. Воно є обов'язковим компонентом у створенні безбар'єрного середовища та сприяє рівному доступу до туризму для всіх людей.

- Організація реабілітаційних заходів

Організація реабілітаційних заходів в адаптивному туризмі є невід'ємною частиною, спрямованою на покращення фізичного, психологічного та соціального стану туристів із обмеженими можливостями. Такі заходи дозволяють поєднати відпочинок із лікувальними та відновлювальними активностями, сприяючи не лише оздоровленню, а й соціальній адаптації учасників [37].

Реабілітаційні заходи під час адаптивних турів можуть включати фізичну активність, адаптовану до можливостей туристів, як-от лікувальна фізкультура, плавання, прогулянки на свіжому повітрі чи заняття в спеціально обладнаних спортзалах. Для літніх людей чи людей із хронічними захворюваннями особливу роль відіграють санаторно-курортні програми, які передбачають використання природних факторів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі чи кліматотерапія.

Також важливим елементом є психологічна реабілітація, яка включає участь у групових активностях, екскурсіях, творчих майстернях чи конкурсах. Це допомагає туристам розширити соціальні контакти, покращити емоційний стан та подолати почуття ізоляції. Паралельно соціально-культурна складова, як-от відвідування виставок, театрів чи історичних місць, сприяє інтелектуальному та культурному розвитку.

Загалом, реабілітаційні заходи в адаптивному туризмі є потужним інструментом для відновлення фізичних сил, покращення психологічного благополуччя та інтеграції людей із обмеженими можливостями в активне соціальне життя.

Особливості організації адаптивних турів полягають у створенні доступних, безпечних та комфортних умов для подорожей людей із обмеженими можливостями. Такий туризм вимагає врахування фізичних, психологічних і соціальних потреб туристів, що реалізується через адаптовані маршрути, спеціальне обладнання, інфраструктуру та професійний супровід [25].

Адаптивні тури спрямовані не лише на забезпечення відпочинку, а й на реабілітацію, соціалізацію та інтеграцію туристів у суспільство. Вони допомагають людям із особливими потребами долати бар'єри, розширювати свої можливості, отримувати новий досвід та почуватися повноцінною частиною соціуму.

Організація таких подорожей є важливим кроком до розвитку інклюзивного суспільства, де кожна людина має рівний доступ до відпочинку, пізнання та активного життя. Розвиток адаптивного туризму позитивно впливає не лише на життя туристів, а й на розвиток туристичної галузі в цілому, створюючи нові можливості для співпраці, соціальної відповідальності та економічного зростання [25].

1.3. Міжнародний досвід організації та розвитку адаптивного туризму

Адаптивний туризм у світі поступово займає важливе місце в туристичній індустрії, адже з кожним роком усе більше людей із обмеженими можливостями долучаються до подорожей. У різних країнах накопичено багатий досвід організації такого туризму, і кожна держава робить свій внесок у створення безбар'єрного середовища, забезпечуючи доступність відпочинку для всіх.

У світовому туристичному просторі адаптивний туризм є одним із пріоритетних напрямків. Європейські країни та міжнародна спільнота вже давно активно розвивають цей вид туризму, усвідомлюючи його важливу роль

у процесах соціалізації та адаптації людей із особливими потребами до сучасного суспільства.

У країнах Європи адаптивний туризм став звичною практикою, тому на ринку працює багато туристичних компаній, які пропонують спеціалізовані програми та екскурсії, адаптовані для людей з інвалідністю [44].

Економічна ефективність розвитку соціального туризму залежить не лише від наявності окремих елементів інфраструктури, а й від створення цілісної системи, яка забезпечує людям доступ до повноцінного відпочинку. Це сприяє ефективному відновленню їхніх фізичних і духовних сил.

За кордоном приділяють значну увагу соціальному туризму для людей з обмеженими можливостями, зокрема для осіб з інвалідністю. За даними Всесвітньої туристичної організації, країни ЄС активно розвивають цей напрямок. Наприклад:

У Великій Британії діє програма «Сімейний відпочинок», спрямована на підтримку доступності відпочинку.

У Чехії реалізується проєкт «Подорожуй без бар'єрів», який сприяє розвитку туризму для людей з інвалідністю.

В Італії функціонує Оборотний фонд туристичних позик і заощаджень, що підтримує доступність подорожей для малозабезпечених сімей.

Соціальний туризм у розвинених країнах охоплює різні групи населення, включаючи пенсіонерів, безробітних, школярів, студентів, а також дорослих і дітей із обмеженими можливостями. Зокрема, у межах проєкту «Каліпсо», що діє в Європі, акцент зроблено на співпрацю державного та приватного секторів. Основною метою проєкту є забезпечення доступності туризму для чотирьох категорій населення: пенсіонерів, молоді віком 18-30 років, сімей із низьким доходом і людей з інвалідністю (як дорослих, так і дітей) [17].

Розвинені країни, як-от Німеччина, добре розуміють значення туризму для людей з інвалідністю та активно працюють над його розвитком. Так, у Німеччині культурно-пізнавальні туристичні об'єкти, такі як театри та музеї, обладнані всім необхідним для комфортного відвідування людей із фізичними

обмеженнями. У багатьох закладах доступні крісла-коляски, якими можуть скористатися відвідувачі.

Особливим прикладом успішного розвитку адаптивного туризму в Німеччині є Національний парк Айфель, розташований у гірській місцевості на заході країни. Парк має спеціально розроблені маршрути для туристів на візках, що дозволяють безперешкодно пересуватися навіть складною місцевістю. Для працівників парку організовано курси з безбар'єрного туризму, а підготовлені гіді проводять екскурсії жестовою мовою для відвідувачів із вадами слуху. Також для незрячих туристів передбачено численні тактильні плити, що імітують рельєф місцевості та містять інформацію про флору і фауну заповідника [17].

Таким чином, міжнародний досвід демонструє, що соціальний туризм для людей із обмеженими можливостями не лише покращує їхню якість життя, але й є важливим елементом соціальної інтеграції та економічного розвитку туристичної галузі.

У 2017 році в Туреччині, в районі Аланья (Анталія), був відкритий спеціалізований пляж для людей з інвалідністю під назвою «Пляж без перешкод». Цей об'єкт, створений міським муніципалітетом, обладнаний усім необхідним для комфортного відпочинку як місцевих мешканців, так і туристів із обмеженими можливостями. У Туреччині загалом спостерігається толерантне та шанобливе ставлення до людей із інвалідністю. Наприклад, місцеві жителі охоче допомагають туристам, якщо потрібно піднятися чи спуститися з автобуса.

Аеропорт Анталії також є прикладом доступної інфраструктури. Для людей із вадами зору передбачені бюро з інформацією шрифтом Брайля, а територія аеровокзалу обладнана пандусами, спеціально позначеними входами та доступними туалетами. Можна замовити супровід до літака, упакування багажу, а також скористатися окремими стійками реєстрації та митного контролю без черги. Громадський транспорт Анталії має місця для візочників, висувні сходи для зручного входу та виходу. У готелях передбачені номери для

людей із інвалідністю з усіма необхідними зручностями, такими як поручні, спеціальні спуски в басейни, душові зі стільцями, а також кнопки виклику допомоги [17].

Франція демонструє приклади вдалої організації адаптивного туризму. На пляжі Deux Jumeaux було створено спеціалізований центр для людей із інвалідністю. Він обладнаний роздягальнями, туалетами та комфортною верандою для відпочинку в тіні. Центр розташований поряд із лікарнею та автостоянкою, обладнаною автоматичними воротами з пропускною системою. Туристи можуть взяти напрокат спеціальні інвалідні крісла з більшими колесами, які зручні для пересування. Велика увага приділяється підготовці персоналу, який повинен бути обізнаний із правами людей із інвалідністю та забезпечувати якісні послуги й допомогу [43].

Фінляндія теж має значний досвід у розвитку доступного туризму. Тут діють численні туристичні компанії, які пропонують організацію водного туризму для людей з інвалідністю. Прогулянкові судна обладнані спеціальними пристроями, що дозволяють легко пересуватися навіть людям у візках. У місті Порвоо та його околицях працюють невеликі туристичні фірми, які організують відпочинок для осіб із обмеженими можливостями. Туристам пропонуються різноманітні форми дозвілля, від верхової їзди до збору грибів і ягід. Часто в регіоні проходять етнографічні музичні фестивалі, які відомі не лише у Фінляндії, а й за її межами [17].

Таким чином, міжнародний досвід демонструє, що адаптивний туризм може бути успішно реалізований завдяки розвиненій інфраструктурі, підготовленому персоналу та увазі до потреб людей із обмеженими можливостями. Ці приклади доводять, що створення безбар'єрного середовища не лише покращує якість життя туристів, але й сприяє економічному розвитку регіонів, залучаючи нових відвідувачів.

У Європі туристична інфраструктура для людей із обмеженими можливостями адаптована на високому рівні. Зокрема, в Німеччині цей показник досягає 95%, в Іспанії — 90%, у Франції — 85%, у Фінляндії — 70%,

а в Греції та Угорщині — 65%. Щороку в Брюсселі в рамках конференції «Європейський день осіб з інвалідністю» проводиться премія «Access City Award», яка нагороджує найдоступніші міста Європи. Серед переможців у різні роки були такі міста, як Авіла (Іспанія), Зальцбург (Австрія), Берлін (Німеччина), Гетеборг (Швеція), Бурос (Швеція), Честер (Великобританія) та Мілан (Італія). Загалом у рамках цієї премії було відзначено 42 міста [43].

Особливу увагу доступному туризму приділяють в Іспанії, яка є одним із лідерів у розвитку культурно-пізнавального туризму для осіб із обмеженими можливостями. Зокрема, Барселона визнана одним із найкращих міст світу з точки зору туристичної привабливості та доступності. Це підтверджують британські турфірми, які провели інспекцію міста. У Барселоні створено спеціальний сайт «Доступний туризм», який містить всю необхідну інформацію про маршрути Каталонією, адаптовані для людей з інвалідністю та літніх туристів. Технічне оснащення сайту дозволяє отримувати інформацію навіть тим користувачам, які мають порушення зору, завдяки контрастному зображенню, пристроям для полегшення читання з екрана та аудіоінтерфейсу. Наразі сайт доступний шістьма мовами: каталонською, іспанською, англійською, французькою, італійською та німецькою [41].

Рівень розвитку адаптивного туризму в Барселоні перевершує більшість європейських міст. Завдяки якісному плануванню інфраструктури, кожен турист із обмеженими можливостями чи особа похилого віку може комфортно насолоджуватися визначними пам'ятками цього міста. Доступні послуги дозволяють організувати індивідуальні інклюзивні тури, забезпечуючи максимальний комфорт для мандрівників. Барселона є взірцем того, як доступність може поєднуватися з туристичною привабливістю, створюючи простір для відпочинку, відкритий для всіх.

Мадрид є яскравим прикладом успішного розвитку адаптивного туризму, позиціонуючи себе як провідний туристичний центр. Місто пропонує широкий спектр послуг — від культурних і мистецьких заходів до активного відпочинку. Туристична інфраструктура спеціально адаптована для осіб з інвалідністю,

видаються спеціалізовані каталоги, а також організуються різноманітні події, включаючи Паралімпійські ігри, які є важливим кроком у підтримці інклюзивності [41].

Не менш популярним серед адаптивних туристів є Будапешт, столиця Угорщини. Тут створені унікальні програми туристично-екскурсійного обслуговування для людей з обмеженими можливостями. Англomовні гідів, які мають багаторічний досвід роботи з туристами з інвалідністю та їхніми родинами, допомагають зробити відвідування міста максимально комфортним. Серед найпопулярніших є «Основний тур для осіб з інвалідністю в Будапешті». Цей тригодинний пішохідний маршрут розроблено з урахуванням потреб туристів, які користуються інвалідними візками. Маршрут охоплює історичний центр Будапешта, де можна побачити вражаючу архітектуру, стародавні храми, ринкові площі та мальовничий вид на річку Дунай.

У багатьох європейських країнах розвиток адаптивного туризму тісно пов'язаний із релігійним туризмом, який має оздоровчу складову. Одним із найвідоміших прикладів є місто Лурд у Франції. Ще з 1858 року, коли джерело в Лурді стало вважатися цілющим, сюди почали з'їжджатися прочани з усього світу. Це дало потужний імпульс для розвитку туристичної інфраструктури міста, яке сьогодні займає друге місце після Парижа за рівнем розвиненості. Лурд повністю адаптований для людей з інвалідністю. Місто має понад 170 готелів із фондом у 24 тисячі номерів, які повністю відповідають потребам туристів із обмеженими можливостями. Щороку Лурд відвідують близько 6 мільйонів туристів, значну частину яких складають люди з інвалідністю. Місто також має великий досвід у залученні волонтерів, які допомагають туристам, створюючи комфортні умови для їхнього перебування [10].

Таким чином, Мадрид, Будапешт і Лурд є прикладами успішного розвитку адаптивного туризму в різних сферах — від культури й спорту до релігійного туризму. Завдяки зусиллям місцевої влади, волонтерів та бізнесу ці міста створюють інклюзивні умови для туристів із обмеженими можливостями,

сприяючи їхній соціалізації та забезпечуючи комфортний доступ до унікальних пам'яток і подій.

Наш сусід Польща не відстає і також демонструє значний позитивний досвід у створенні доступної інфраструктури для людей з інвалідністю, зокрема тих, хто пересувається на візках. У країні активно функціонують інтернет-портали, які надають корисну інформацію для таких туристів. Інфраструктура пляжів, спортивних і дитячих майданчиків, а також громадських вбиралень адаптована для людей із особливими потребами.

У містах Пеніни, Татри та Столові Гори створені табори для людей із розумовими вадами, що є важливим кроком у підтримці цієї категорії населення. Також розроблено спеціальні маршрути та мотузкові парки для людей із порушеннями зору та для тих, хто пересувається на візках, у Краконошах та інших населених пунктах.

Особливу увагу привертає Варшава, яка в 2020 році була визнана найкращим містом за доступністю у престижній щорічній премії Access City Award. Це підтверджує, що Польща активно впроваджує інклюзивні ініціативи, спрямовані на забезпечення комфортного життя та подорожей для людей із обмеженими можливостями [10].

Готелі відіграють ключову роль у забезпеченні інклюзивних туристичних послуг, оскільки вони створюють необхідні умови для комфортного проживання туристів із особливими потребами. Найчастіше це готелі великих міжнародних мереж, які прагнуть забезпечити універсальну доступність у своїх закладах по всьому світу.

Одним із яскравих прикладів є Scandic Hotels, шведська мережа готелів, що базується в Стокгольмі. Ця мережа представлена у 10 країнах і налічує близько 160 готелів. Основна мета Scandic Hotels — надавати послуги високої якості з урахуванням потреб туристів для відпочинку, бізнесу чи сімейних подорожей, включаючи забезпечення доступності для людей з інвалідністю [10].

Ще однією провідною мережею є ILUNION Hotels в Іспанії. Заснована у 1988 році, ця мережа налічує 22 готелі, основна мета яких — створення універсально доступного середовища. ILUNION Hotels прагне забезпечити, щоб усі клієнти, незалежно від їхніх можливостей, могли комфортно користуватися як інфраструктурою, так і послугами готелів.

Сполучені Штати Америки є зразком доступності для туристів із обмеженими можливостями. У країні діє розвинута транспортна інфраструктура: усі автобуси обладнані платформами для зручного переміщення людей на візках, причому одночасно може розміщуватися до чотирьох таких пасажирів. У супермаркетах широко доступні мініелектромобілі з кошиками для покупок, які полегшують пересування для людей із проблемами мобільності, включаючи тих, хто має надлишкову вагу. У сфері реабілітаційного туризму США пропонують подорожі до спеціалізованих оздоровчих центрів із лікуванням ортопедичних, неврологічних і серцево-судинних захворювань, а також програмами оздоровлення для дітей з інвалідністю.

Великобританія також демонструє високий рівень адаптації туризму. Тут створено умови для людей із інвалідністю в громадському транспорті, музеях і туристичних центрах. Одним із провідних ініціаторів розвитку адаптивного туризму є благодійна організація «Tourism for All», яка спеціалізується на допомозі людям із інвалідністю у плануванні подорожей. Ця організація надає поради щодо бронювання готелів, планування маршрутів і вибору транспорту. На їхньому сайті туристи можуть створити власний маршрут, адаптований до індивідуальних захоплень і потреб, а також знайти рекомендації щодо доступного відпочинку у Великобританії [45].

Таким чином, успішні приклади таких країн, як Швеція, Іспанія, США та Великобританія, доводять, що інклюзивний туризм можливий завдяки впровадженню універсальних стандартів доступності, розвитку інфраструктури та активній підтримці з боку громадських організацій і бізнесу. Це дозволяє

людям із особливими потребами комфортно подорожувати та насолоджуватися різноманітним туристичним послуг у будь-якій частині світу.

Адаптивний туризм поступово розвивається не лише в Європі та Північній Америці, а й в Азії. У таких країнах, як Сінгапур, Таїланд, Малайзія та Індонезія, створено умови для комфортного перебування туристів із обмеженими можливостями. Помешкання для осіб із особливими потребами обладнані за західними стандартами, кімнати оснащені пандусами та гідравлічними платформами, що дозволяє туристам на великих інвалідних візках комфортно залишатися в таких приміщеннях тривалий час. [41]. Хоча рівень розвитку доступного туризму в цих країнах поступається європейському, він залишається достатнім і прийнятним для більшості мандрівників із особливими потребами.

В Індії інклюзивний туризм також набирає обертів, особливо у штаті Керала. Тут реалізується проєкт безбар'єрного туризму, спрямований на створення центрів обслуговування для осіб із обмеженими можливостями. Місто Тріссур, яке вважається культурною столицею Керала, вже має всю необхідну інфраструктуру в основних туристичних локаціях. Завдяки цьому Керала має перспективи стати одним із головних центрів адаптивного туризму в Азії.

На Близькому Сході низка країн, таких як Ізраїль, Йорданія, Об'єднані Арабські Емірати, Катар та Єгипет, активно розвивають адаптивний туризм. Місцеві туристичні компанії пропонують тури, адаптовані до потреб людей із інвалідністю. Популярними напрямками є Мертве море, Червоне море, Єрусалим, Петра, Каїр, Луксор, а також сучасні курорти та футуристичні міста Перської затоки [41].

Ці приклади демонструють, що країни Азії та Близького Сходу поступово рухаються до створення більш доступного середовища для мандрівників із обмеженими можливостями. Незважаючи на те, що рівень доступності в цих регіонах ще не досягає європейських стандартів, їхні зусилля спрямовані на те, щоб забезпечити комфорт і доступність для всіх категорій туристів.

Висновки до розділу 1

Адаптивний туризм, як особливий напрям туристичної діяльності, набуває все більшого значення у сучасному світі. Його розвиток спрямований на створення умов для забезпечення доступності подорожей та відпочинку для людей із обмеженими можливостями. Світовий досвід демонструє, що адаптивний туризм виконує не лише соціальну функцію, але й позитивно впливає на економіку, сприяючи залученню інвестицій, збільшенню зайнятості населення та податкових надходжень до бюджету.

Європейські країни, такі як Німеччина, Іспанія, Франція та інші, є лідерами у створенні безбар'єрного середовища для туристів із особливими потребами. Високий рівень адаптації інфраструктури, реалізація міжнародних проєктів та ініціатив, як-от «Каліпсо» чи «Access City Award», підтверджують їхній прогрес у цьому напрямі. Водночас, країни Азії, Близького Сходу та Північної Америки також докладають значних зусиль для розвитку адаптивного туризму, створюючи доступні умови в транспорті, житлових закладах та туристичних об'єктах.

Особливе місце в адаптивному туризмі займає індивідуальний підхід, технічне оснащення, залучення кваліфікованого персоналу та організація реабілітаційних програм, що дозволяє людям із обмеженими можливостями брати активну участь у соціальному житті, розширювати горизонти своїх можливостей та отримувати задоволення від подорожей.

Таким чином, розвиток адаптивного туризму є важливим кроком до створення інклюзивного суспільства, де кожна людина має рівні права на доступ до туризму, незалежно від фізичних, сенсорних чи психофізичних обмежень. Інвестиції в цю сферу не лише забезпечують соціальні гарантії, але й сприяють культурному та економічному зростанню регіонів, роблячи світ більш доступним і відкритим для всіх.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АККОРД-ТУР»

2.1. Загальна характеристика туристичного підприємства

ТОВ «Аккорд-Тур» була заснована у 2003 році. Як туроператор, вона офіційно зареєструвалася того ж року, а 25 березня 2004 року отримала ліцензію на надання туристичних послуг. Активна діяльність компанії розпочалася в червні 2004 року. Наказ Держтуризмкурорту від 16.03.2012 № 29.. Ідентифікаційний код ліцензіата 32800179. Номер ліцензії: АГ580907.

Юридична адреса компанії: Україна, 79013, Львівська область, місто Львів, вул. Новий Світ, будинок 15, офіс 18. Форма власності – товариство з обмеженою відповідальністю [48].

Таблиця 2.1

Загальна характеристика туристичного підприємства

№	Пункт	Інформація
1	Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Аккорд-Тур».

2	Адміністративна підпорядкованість	Підпорядковується органам місцевого самоврядування, Державній податковій службі та Державній службі туризму України.
3	Район та місце розташування	Головний офіс у місті Львів, вул. Новий Світ, буд. 15, офіс 18, також є регіональні представники в Києві, Одесі та Дніпрі
4	Форма власності, статус підприємства	Приватна власність. Середнє за розміром підприємство.
5	Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ).
6	Установчі документи	Статут компанії, рішення про реєстрацію юридичної особи, внутрішні документи, що регламентують роботу.
7	Види діяльності	79.12 Діяльність туристичних операторів 79.11 Діяльність туристичних агентств 79.90 Надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність
8	Ліцензія	Має необхідну ліцензію на здійснення туристичної діяльності, видану державними органами.
9	Коротка історична довідка	Заснована у 2003 році у Львові, розпочала активну діяльність у червні 2004 року. Провідна туристична компанія України з низкою нагород: "

Продовження таблиці 2.1

10	Виробничо-організаційна структура	Лінійно-функціональна структура управління: генеральний директор, відділи продажу, маркетингу, фінансів, бухгалтерії, клієнтського обслуговування та підрядників.
11	Кадрове забезпечення	Кваліфіковані менеджери, фахівці з продажу, маркетологи, бухгалтерія. Працівники проходять регулярне навчання та сертифікацію.
12	Перелік основних послуг	Організація туристичних подорожей, бронювання готелів та авіаквитків, екскурсійні тури, візова підтримка.
13	Перелік додаткових послуг	Страхування, організація корпоративних подорожей, індивідуальні тури.

Джерело: створено автором

ТОВ «Аккорд-Тур» приділяє значну увагу управлінню якістю послуг та кадровому потенціалу. Основною метою компанії є забезпечення високого рівня туристичного сервісу та досягнення лідерських позицій на ринку. Завдяки численним нагородам і високому професіоналізму персоналу, компанія стала однією з найбільших туристичних фірм в Україні. Управлінські рішення ухвалюються на основі детального аналізу діяльності підприємства.

Компанія застосовує стратегію лідерства на ринку, що базується на спеціалізації в автобусних турах. Головний офіс розташований у Львові і є

найбільшим представництвом компанії в Україні. Основним напрямком діяльності є організація автобусних подорожей, зокрема:

- Україна: Київ, Львів, Львівська область, Закарпаття, Гуцульщина, Буковина, Одеса, Херсон.
- Європа: Нідерланди, Франція, Іспанія, Чехія, Греція, Угорщина, Польща, Словаччина, Хорватія, Італія, Бельгія, Данія, Норвегія, Румунія, Португалія, Словенія [46].

Популярність європейських напрямків пояснюється високим рівнем життя в цих країнах та значним туристичним попитом. Двічі на рік компанія проходить акредитацію в консульствах і посольствах країн, які мають представництва в Україні. Це дозволяє надавати послуги з оформлення віз для туристів, що позитивно впливає на імідж компанії та підтверджує її відповідальність і професійний рівень.

Окрім звичайних туристичних маршрутів, «Аккорд-Тур» організовує тури, пов'язані з фестивалями, концертами, спортивними заходами, морським відпочинком, весільними подорожами та лікувальними програмами. Компанія має налагоджені партнерські відносини з готелями різного рівня в країнах співпраці, що дозволяє запропонувати клієнтам широкий вибір місць розміщення.

Компанія орієнтується на комфорт клієнтів і пропонує тури для різних сегментів ринку, зокрема:

- Економ – бюджетні подорожі,
- Середній ціновий діапазон,
- Стандарт,
- Преміум - преміальні туристичні послуги.

Діяльність туроператора спрямована на досягнення стратегічних цілей компанії через ефективне управління та впровадження сучасних методів роботи.

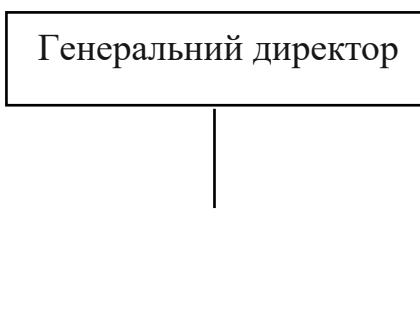
2.2. Аналіз середовища підприємства

Аналіз організаційної структури туроператора «Аккорд-Тур» проводиться з урахуванням її багатофункціональності та специфіки діяльності в туристичному бізнесі. Опис нижче надає детальну картину структури, функцій та управлінських рівнів цього туристичного підприємства [46].

Основні підрозділи «Аккорд-Тур»

- Відділ продажу та бронювання – займається прямою роботою з клієнтами, продажем турів, бронюванням квитків, готелів та інших послуг.
- Відділ маркетингу та реклами – відповідає за просування продуктів на ринку, організацію рекламних кампаній, проведення акцій та залучення клієнтів.
- Фінансовий відділ – веде бухгалтерський облік, фінансовий контроль, забезпечує своєчасну оплату податків та взаємодію з постачальниками.
- Відділ обслуговування клієнтів – працює з клієнтами на етапі їхнього відпочинку, забезпечує зворотний зв'язок, вирішує проблеми, що виникають під час подорожі.
- Відділ роботи з партнерами – встановлює і підтримує ділові стосунки з постачальниками туристичних послуг (готелями, транспортними компаніями, екскурсводами) як на національному, так і міжнародному рівнях.
- IT-відділ – забезпечує функціонування програмного забезпечення, онлайн-платформ для бронювання та продажу турів.
- Юридичний відділ – відповідає за складання та перевірку договорів, консультує щодо правових аспектів діяльності компанії.

На рисунку 2.1 представлена організаційна структура туроператора.

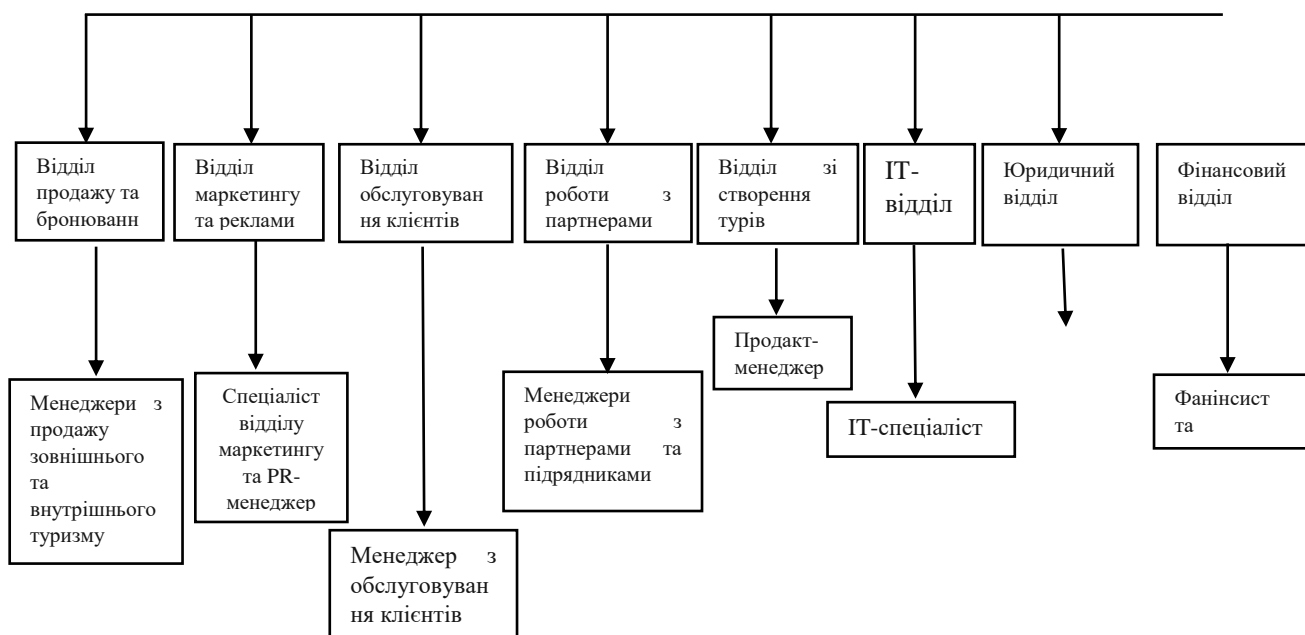

Рис. 2.1. Організаційна структура туристичного підприємства «Аккорд-Тур»

Джерело: побудовано автором на основі [46].

Штатний розпис ТОВ «Аккорд-Тур» включає такі категорії працівників:

- Керівний персонал (генеральний директор, Головний юристники відділів);
- Спеціалісти (маркетологи, продакт-менеджери);
- Технічний персонал (ІТ-спеціаліст, юрист, фінансист, бухгалтер);
- Обслуговуючий персонал (консультанти з обслуговування клієнтів, менеджери з продажу та підбору турів).

Тип організаційної структури

Організаційна структура ТОВ «Аккорд-Тур» є лінійно-функціональною. Це означає, що в кожному відділі є чіткий розподіл обов'язків, де кожен співробітник відповідає за певну функцію, а також є централізоване керівництво, яке відповідає за координацію роботи всіх підрозділів [46].

Таблиця 2.2

Структура трудового потенціалу туроператора «Аккорд-Тур»

Категорія	Попередній період 2022 рік	%	Звітний період 2023 рік	%

Структура трудового потенціалу за статтю				
Чоловіки	26	42	14	37
Жінки	36	58	24	63
Разом	62	100	38	100
Структура трудового потенціалу за віком				
До 35	21	34	20	53
35-45	31	50	10	26
Від 45	10	16	8	21
Разом	62	100	38	100
Структура за якістю підготовки				
Вища освіта за фахом	45	73	28	74
Середня освіта за фахом	10	16	6	16
Без фахової освіти	7	11	4	10
Разом	62	100	38	100

Продовження таблиці 2.2

Структура за категорією кадрів				
Керівник	12	19	12	32
Спеціаліст	16	26	10	26
Технічний та обслуговуючий персонал	34	55	16	42
Разом	62	100	38	100
Структура за стажем роботи				
Немає	9	15	4	10
До 5	24	39	12	32
5-10	17	27	13	34
Від 10	12	19	9	24
Разом	62	100	38	100

Джерело: складено автором на основі власного аналізу.

З 24 лютого 2022 року туристична галузь України зазнала значних потрясінь через повномасштабне вторгнення агресора. Воєнні дії, тимчасова окупація частини територій, обмеження на виїзд чоловіків призовного віку та

загальне падіння туристичного попиту призвели до змін у структурі трудового потенціалу туроператора «Аккорд-Тур».

Згідно таблиці 2.2 найбільш суттєво спостерігається загальне скорочення персоналу, з 62 персон до 38.

У 2022 році серед працівників компанії було 42% чоловіків та 58% жінок, а у 2023 році це співвідношення змінилося: 37% чоловіків та 63% жінок. Це свідчить про зростання кількості жінок у компанії та зменшення частки чоловіків. Збільшення частки жінок також свідчить про пристосування туристичного ринку до реалій воєнного часу, компанія могла переорієнтуватися на дистанційну роботу або змінити формат надання послуг.

В порівнянні з 2022 роком, у 2023 кількість молодих працівників до 35 та досвідчених працівників від 45 років майже не змінилася, тоді як від 35 до 45 значно скоротилася (кількість зменшилася на 21 співробітник).

Це може пояснюватися тим, що багато працівників середнього віку виїхали за кордон або були мобілізовані, тоді як компанія почала залучати молодих спеціалістів, які шукають нові можливості в умовах воєнного стану.

За якістю підготовки вілсоткова частка співробітників глобально не змінилася, це свідчить про збільшення ролі кваліфікованих кадрів, що є наслідком скорочення штату та зосередження компанії на досвідчених працівниках. ТОВ «Аккорд-Тур» в умовах кризи важливо утримувати найцінніші кадри та скорочувати менш кваліфіковані посади.

За категорією кадрів, кількість керуючого персоналу безмінна, тоді як, кількість технічного та обслуговуючого персоналу більше ніж вдвічі, з 34 до 17, та не в такій значній мірі кількість спеціалістів, з 16 до 10.

За стажем роботи у 2023 році зменшилася частка працівників з відсутнім досвідом роботи, та досвідом роботи до 5 років. Це свідчить про те, що компанія намагається утримувати досвідчених працівників та підвищує рівень професіоналізму команди.

Таким чином, туроператор «Аккорд-Тур» проводить стратегію оновлення та професіоналізації персоналу, що сприяє підвищенню ефективності роботи компанії та її конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг.

Таблиця 2.3

Аналіз кадрового потенціалу досліджуваного підприємства

Показники	Попередній період	Звітний період	Відхилення Абсолютне, (+/-)	Відносне відхилення, (%)
Чисельність працівників	62	38	-24	-39
Звільнено	36	26	-10	-28
Прийнято	6	2	-4	-67
Коефіцієнт з вибуття (Ков)	0,58	0,68	0,10	18
Коефіцієнт обороту кадрів по прийому (Коп)	0,09	0,05	-0,04	-46
Коефіцієнт плинності кадрів	0,48	0,63	0,15	30

Джерело: складено автором на основі власного аналізу.

Аналізуючи дані таблиці 2.3 можна зробити висновки:

- Зниження чисельності персоналу на 39% пов'язане з воєнними умовами в Україні, що вплинуло на діяльність компанії та стабільність зайнятості.
- Коефіцієнт вибуття кадрів зріс на 18%, що свідчить про значний відтік працівників, можливо через міграцію, мобілізацію або скорочення штату.
- Коефіцієнт прийому нових працівників значно впав (-46%), що може бути наслідком обмеженого фінансування та зниженого попиту на туристичні послуги.
- Зростання коефіцієнта плинності кадрів (+30%) демонструє нестабільність у кадровому складі підприємства, що створює ризики для управління та надання якісних туристичних послуг.

Таблиця 2.4

Кількість і вартість проданих туристичних путівок (ваучерів)

Назви показників	Кількість туристичних путівок, 2022 одиниць	Вартість туристичних путівок, тис. грн.	Кількість туроднів 2022	Кількість туристичних путівок 2023 одиниць	Вартість туристичних путівок, тис. грн.	Кількість туроднів 2023
Реалізовано туристичних путівок – усього	456	9135,1	2554	1204	27109,8	8428
у тому числі						
1. іншим організаціям	23	747,5	129	69	1940,6	483
2. безпосередньо населенню	433	8387,6	2425	1135	25169,2	7945
з них						
2.1. громадянам України для подорожі в межах України	145	1305	812	454	4994,1	3178
2.2. громадянам України для подорожі за кордон	255	6356,5	1428	583	17725,1	4081
2.3 Іноземцям для подорожі в межах України	33	726,1	185	98	2450	686
Коефіцієнт туроднів на 1 особу в 2022			5,6	Коефіцієнт туроднів на 1 особу у 2023		7

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Аналізуючи таблицю 2.4 можна побачити, що реалізація туристичних путівок значно збільшилася в 2023 році в порівнянні з 2022 (на 164,9%), як для внутрішнього туризму, так і для зовнішнього.

Це свідчить про те, що населення адаптувалося до умов війни в середині країни, туристичний ринок потроху стабілізувався, а туристичні компанії на прикладі «Аккорд-тур» знаходять нові виклики та умови для покращення своєї продуктивності та підвищенні попиту на свої послуги.

Таблиця 2.5

Аналіз основних економічних показників діяльності підприємства

Показники	Попередній період (2022)	Звітний період (2023)	Абсолютне відхилення (±)	Відносне відхилення (%)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	9 135,1	27109,8	17 974,7	196,8

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4 880	14070,3	9 190,3	188,4
Собівартість у відсотках до виручки, %	53,42	51,9	-1,52	-2,84
Валовий прибуток/збиток, тис. грн.	4255,1	13039,5	8 784,4	206,5
Інші операційні доходи, тис. грн.	7015	7087	72	1,03
Інші операційні витрати, тис. грн.	2377	5379,9	3 002,9	126,3
Інші доходи, тис. грн.	0	0	0	0
Інші витрати, тис. грн.	11538	14023,9	2 485,9	21,5
Разом доходи, тис. грн.	16150,1	34196,8	18 046,7	111,7
Разом витрати, тис. грн.	18795	33 474,1	14 679,1	78,1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/збиток, тис. грн.	-2644,9	722,7	3 367,6	127,3
Податок на прибуток	0	130,08	130,08	100,0
Чистий фінансовий результат: прибуток/збиток, тис. грн.	-2644,9	592,62	3 237,52	122,4

Джерело: складено автором на основі [47].

Аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ «Аккорд-Тур» згідно таблиці 2.5:

- Динаміка доходів і витрат

Чистий дохід від реалізації туристичних послуг зріс майже втричі (+196,8%) і становить 27 109,8 тис. грн, що свідчить про значне відновлення попиту на туристичні послуги, розширення ринків або зміну стратегії продажів.

Собівартість реалізованих послуг також зросла на 188,4% (до 14 070,3 тис. грн), що може пояснюватися збільшенням витрат на логістику, паливо, безпекові заходи та оплату послуг партнерів.

Частка собівартості у доходах знизилася на 1,52% (до 51,9%), що свідчить про незначне покращення маржинальності.

- Прибутковість компанії

Валовий прибуток зріс на 206,5% та становить 13 039,5 тис. грн, що є позитивною динамікою.

Операційні доходи залишилися майже на тому ж рівні (+1,03%), а от операційні витрати зросли більш ніж удвічі (+126,3%), що може бути наслідком зростання адміністративних витрат або курсових коливань.

- **Фінансовий результат**

У 2022 році компанія зазнала збитків -2 644,9 тис. грн, тоді як у 2023 році отримала 592,62 тис. грн чистого прибутку, що є позитивною зміною на 3 237,52 тис. грн (122,4%).

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки показників рентабельності підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Норматив	Значення за роками		Відхилення (+), (-)
			2022	2023	
<i>Показники рентабельності</i>					
Рентабельність продажів, %	$K_{pn} = \frac{ЧП}{В} \times 100$	>0	-28,96	2,19	31,15
Рентабельність діяльності, %	$P_{BK} = \frac{ЧП}{BK} \times 100$	>0	-14	1,77	15,77

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Як зазначено у таблиці 2.6 рентабельність продажів у 2022 році була від'ємною (-28,96%), що свідчить про те, що кожна зароблена гривня приносила збиток. У 2023 році цей показник покращився до 2,19%, що означає вихід підприємства на прибутковість.

Рентабельність діяльності також показала позитивну динаміку, змінившись із -14% у 2022 році до 1,77% у 2023 році, що свідчить про ефективніше використання ресурсів і доходів.

Загалом, підприємство покращило свої показники рентабельності завдяки збільшенню доходів та оптимізації витрат

Таблиця 2.7

Аналіз використання трудових ресурсів

Показники	Попередній період	Звітний період	Відхилення Абсолютне (±)	Відхилення Відносне (%)
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	62	38	-24	-38,7
Дохід від реалізації	9 135,1	27109,8	17 974,7	196,8

послуг, тис. грн				
Кількість обслугованих клієнтів, осіб	606	1565	959	158,2
Продуктивність праці в вартісному виразі, тис. грн/особу	147,34	713,42	566,08	384,2
Продуктивність праці в натуральному виразі, клієнтів/особу	10	41	31	321

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Проаналізувавши дані з таблиці 2.7, за звітний період спостерігається значне зниження середньооблікової чисельності персоналу на 38,7% (з 62 осіб у попередньому періоді до 38 осіб у звітному), що може вказувати на оптимізацію структури персоналу або скорочення робочих місць. Однак, незважаючи на це, компанія досягла значного зростання доходу від реалізації послуг на 196,8% (з 9135,1 тис. грн до 27109,8 тис. грн). Це може бути результатом підвищеного попиту на послуги підприємства, ефективнішої маркетингової стратегії або введення нових послуг.

Кількість обслугованих клієнтів також зросла на 158,2% (з 606 осіб до 1565 осіб), що свідчить про значне розширення клієнтської бази. Враховуючи зменшення кількості персоналу, це може вказувати на зростання ефективності роботи компанії, адже навіть з меншою кількістю працівників компанія змогла обслуговувати значно більшу кількість клієнтів.

Продуктивність праці в вартісному виразі зросла на 384,2% (з 147,34 тис. грн/особу до 713,42 тис. грн/особу), що вказує на значне зростання доходу на кожного працівника. Наслідком цього може бути покращення ефективності роботи персоналу, збільшення середнього чеку або запровадження більш вигідних для компанії послуг.

Продуктивність праці в натуральному виразі також збільшилася на 321%, що свідчить про зростання обсягу роботи на кожного працівника. Це може бути результатом оптимізації процесів, автоматизації або вдосконалення робочих процедур, що дозволило збільшити кількість клієнтів, яких обслуговує кожен працівник.

Таблиця 2.8

Аналіз факторів макросередовища підприємства

Сфера макросередовища	Назва фактора	Оцінка впливу (0-10)
1. Міжнародна	1.1. Обмеження авіаперевезень через воєнні дії	9
	1.2. Зміни в умовах видачі туристичних віз	5
2. Політична	2.1. Військовий стан в Україні	10
	2.2. Законодавче регулювання туристичної галузі	7
	2.3. Підтримка туризму державою	5
3. Економічна	3.1. Коливання валютних курсів	9
	3.2. Рівень інфляції	8
	3.3. Платоспроможність населення	6
4. Соціально-демографічна	4.1. Зростання попиту на внутрішній туризм	8
	4.2. Зміна туристичних уподобань через безпекові ризики	7
5. Технологічна	5.1. Цифровізація процесів бронювання турів	8
	5.2. Впровадження чат-ботів для клієнтської підтримки	6
6. Екологічна	6.1. Популяризація екотуризму та локальних подорожей	6
	6.2. Забруднення довкілля та руйнування туристичних локацій через бойові дії	8

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Аналіз факторів макросередовища (таблиця 2.8) дозволив оцінити вплив зовнішніх умов на діяльність ТОВ «Аккорд-Тур» та визначити ключові загрози і можливості для його розвитку.

- Міжнародна сфера

На діяльність підприємства суттєво впливає геополітична ситуація. Зокрема, воєнні дії та неможливість використання авіаперевезень значно скоротили кількість доступних міжнародних маршрутів, що отримало високий негативний бал (9 із 10).

- Політична сфера

Військово-політична ситуація є критичним чинником (10 балів), що обмежує можливості ведення туристичного бізнесу. Підприємству доводиться адаптуватися до змін у законодавстві, податкових умовах і регуляторних вимогах, які також мають суттєвий вплив (7 балів). Водночас держава наразі недостатньо активно підтримує туристичний сектор (5 балів).

- Економічна сфера

Коливання валютних курсів і високий рівень інфляції (9 та 8 балів відповідно) значно ускладнюють формування конкурентоспроможних пропозицій для клієнтів. Зниження платоспроможності населення (6 балів) змушує підприємство акцентувати увагу на бюджетних турах і внутрішньому туризмі.

- Соціально-демографічна сфера

Через безпекові ризики спостерігається переорієнтація клієнтів на внутрішній туризм (8 балів) та зміну їхніх уподобань. Компанія може скористатися цим трендом, пропонуючи безпечні маршрути всередині країни.

- Технологічна сфера

Високий рівень цифровізації туристичної галузі (8 балів) сприяє розвитку онлайн-продажів турів, автоматизації процесів бронювання та використанню чат-ботів для клієнтської підтримки (6 балів). Ці інновації дозволяють підприємству залишатися конкурентоспроможним.

- Екологічна сфера

Попит на екологічно відповідальний туризм поступово зростає (6 балів), хоча його вплив поки що не є критичним. Знищення інфраструктури в окремих регіонах обмежує туристичні можливості.

Загалом, завдяки аналізу факторів макросередовища ТОВ «Аккорд-Тур», функціонує і навіть з кожним роком набирає обертів у складних зовнішніх умовах, що характеризуються нестабільною політичною та економічною ситуацією, а також змінами у міжнародному середовищі.

Таблиця 2.9

Бальна оцінка позицій підприємства серед головних конкурентів

Показники	Аккорд-Тур	Феєрія мандрів	Join UP
Місце розташування	4	3	5
Середній рівень завантаженості	5	3	5
Популярність серед населення	4	3	5

Рівень професіоналізму персоналу	4	4	5
Якість основних послуг	5	4	5
Асортимент додаткових послуг	4	3	5
Якість рекламних засобів	4	3	5
Цінова політика	5	4	3
Разом (усереднена оцінка)	4.38	3.3	4.75

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Виходячи з аналізу таблиці 2.9 детально розглянемо показники кожного з туристичних підприємств та доцільність оцінок:

- Місце розташування:

Аккорд-Тур отримує 4 бали за зручне місце розташування, що забезпечує доступність для більшої кількості клієнтів.

Феєрія мандрів має менший рівень зручності у розташуванні (3 бали), що може обмежувати її клієнтську базу.

Join UP набирає максимальні 5 балів завдяки великій кількості філій і представництв у різних містах, що дає їм конкурентну перевагу.

- Середній рівень завантаженості:

Аккорд-Тур отримує максимальні 5 балів, що вказує на високий попит на їхні послуги та ефективне управління запитами клієнтів.

Феєрія мандрів має середній рівень завантаженості (3 бали), що може свідчити про стабільний попит, але з можливостями для покращення.

Join UP також має максимальні 5 балів, підтверджуючи високий попит і конкурентоспроможність.

- Популярність серед населення:

Аккорд-Тур має гарну популярність (4 бали), але не є лідером на ринку.

Феєрія мандрів є менш популярною серед населення (3 бали), що може свідчити про меншу маркетингову активність або слабший бренд.

Join UP — популярний бренд на ринку, з високим рівнем впізнаваності, тому отримує 5 балів.

- Рівень професіоналізму персоналу:

Аккорд-Тур оцінюється на 4 бали, що вказує на високий рівень кваліфікації персоналу.

Феєрія мандрів також отримує 3 бали, але, ймовірно, має менш досвідчену команду в порівнянні з конкурентами.

Join UP отримує 5 балів за професіоналізм персоналу, що є важливою перевагою для їхнього бізнесу.

- Якість основних послуг:

Аккорд-Тур забезпечує високу якість послуг (5 балів), що свідчить про стабільне задоволення потреб клієнтів.

Феєрія мандрів має дещо нижчу оцінку (4 бали), що може вказувати на недоліки в деяких аспектах обслуговування.

Join UP також набирає 5 балів, що вказує на високу якість основних послуг, які вони надають своїм клієнтам.

- Асортимент додаткових послуг:

Аккорд-Тур має помірний асортимент додаткових послуг (4 бали), що забезпечує клієнтам вибір, але не є надзвичайно різноманітним.

Феєрія мандрів надає обмежений асортимент (3 бали), що може обмежувати їх конкурентні переваги.

Join UP має найбільший асортимент (5 балів), що дозволяє задовольняти різноманітні потреби клієнтів.

- Якість рекламних засобів:

Аккорд-Тур має гарну маркетингову підтримку (4 бали), хоча її рекламні засоби можуть бути не такими масштабними, як у лідерів ринку.

Феєрія мандрів отримує 3 бали за менш ефективні рекламні інструменти, що може впливати на їх впізнаваність і популярність.

Join UP має високу ефективність у рекламних кампаніях (5 балів), що підтверджує їх популярність серед споживачів.

- Цінова політика:

Аккорд-Тур отримує максимальні 5 балів завдяки привабливим цінам, що дозволяє компанії залучати широкий сегмент клієнтів.

Феєрія мандрів має помірковані ціни (4 бали), що може обмежувати її конкурентні можливості в умовах конкурентного середовища.

Join UP має цінову політику, яка здебільшого націлена на преміум-сегмент, що дає їм 3 бали.

Таблиця 2.10

Матриця SWOT туристичного підприємства

Можливості	Сильні сторони
Зростання попиту на внутрішній туризм через обмеження на виїзд за кордон та безпекові ризики	Досвід і репутація на ринку (понад 20 років роботи)
Державна підтримка внутрішнього туризму (можливі гранти, ініціативи)	Широка мережа партнерів у Європі
Розвиток онлайн-бронювання та цифровізації	Наявність акредитацій у консульствах та співпраця з посольствами
Популяризація екотуризму та регіональних поїздок	Висока якість сервісу та обслуговування клієнтів
Збільшення інтересу до бюджетних турів та турів вихідного дня	Гнучка цінова політика (пропозиції для різних категорій клієнтів)

Продовження таблиці 2.10

Можливість виходу на нові ринки через партнерства	Налагоджені відносини з готелями та перевізниками
Розширення пропозиції послуг (корпоративні тури, навчальні поїздки, тури для біженців та ВПО)	Висока адаптивність до змін (нові маршрути, гнучкі умови)
Загрози	Слабкі сторони
Нестабільна політична ситуація та військові дії в Україні	Обмежена можливість авіап перевезень через закриття неба
Падіння купівельної спроможності населення через інфляцію та кризу	Втрата частини клієнтів через міграцію українців за кордон
Зміни у візовій політиці європейських країн для українців	Висока залежність від економічної ситуації
Руйнування туристичної інфраструктури в Україні	Обмеженість пропозицій для преміум-сегменту
Конкуренція з міжнародними туроператорами	Скорочення персоналу та потреба у додатковій кваліфікації працівників
Збільшення витрат на логістику та безпеку турів	Невисока автоматизація бізнес-процесів у порівнянні з великими міжнародними туроператорами

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

У таблиці 2.10 був проведений SWOT аналіз ТОВ «Аккорд-Тур». Компанія має чимало сильних сторін, що відкривають нові можливості для її розвитку. Водночас існують зовнішні загрози, які можуть вплинути на стабільність її діяльності. Проте такий SWOT-аналіз допоможе «Аккорд-Тур» адаптувати стратегію розвитку до сучасних реалій ринку

Висновки до розділу 2

Отже, організаційна структура ТОВ «Аккорд-Тур», є лінійно-функціональна. Така організаційна структура є оптимальною для даної компанії. Вона дозволяє генеральному директорові контролювати всі сфери діяльності підприємства, а працівникам – спільно вирішувати питання, що виникають в ході роботи.

ТОВ «Аккорд-Тур», є одним із провідних операторів на українському ринку туризму, маючи значний досвід, який налічується на туристичному ринку країни з початку 2000-х років кваліфікований персонал та стабільні активи. Компанія надає широкий спектр туристичних послуг, включаючи організацію подорожей, бронювання, екскурсії та страхування.

Аналіз діяльності туристичного підприємства «Аккорд-Тур» у 2023 році в умовах повномасштабного вторгнення в Україну показав суттєві зміни у структурі роботи компанії, її ринковому становищі та фінансових показниках. Незважаючи на складні економічні, політичні та безпекові умови, підприємство продемонструвало значне зростання доходів, рентабельності та ефективності використання трудових ресурсів.

Згідно з фінансовими показниками, чистий дохід від реалізації туристичних послуг зріс на 196,8%, а компанія змогла перейти з збиткового до прибуткового стану. Збільшення валового прибутку на 206,5% свідчить про ефективність заходів з оптимізації бізнесу, проте варто звернути увагу на

зростання операційних витрат (+126,3%) та збільшення фінансових ризиків, пов'язаних з інфляцією та валютними коливаннями.

Аналіз кадрового потенціалу показав скорочення персоналу на 39%, що пояснюється кризовими явищами в економіці та змінами на ринку праці. Проте, попри зменшення штату, компанія змогла збільшити продуктивність праці на 384,2% у вартісному вираженні та на 321% у натуральному вираженні (кількість клієнтів на одного працівника), що свідчить про оптимізацію роботи персоналу та ефективне використання ресурсів.

SWOT-аналіз виявив основні можливості та загрози для компанії. Основні можливості включають зростання попиту на внутрішній туризм, розвиток цифрових технологій, збільшення партнерств та впровадження нових туристичних продуктів. Основні загрози – нестабільна військово-політична ситуація, зниження купівельної спроможності населення, конкуренція на міжнародному ринку та руйнування туристичної інфраструктури в Україні.

Попри всі виклики, «Аккорд-Тур» продовжує займати сильні ринкові позиції, використовуючи свої конкурентні переваги – великий досвід роботи, репутацію, широку мережу партнерств та високу якість сервісу

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТИВНИХ ТУРІВ ТОВ «АККОРД-ТУР»

3.1. Пропозиції щодо удосконалення технології і організації адаптивних турів на ТОВ «Аккорд-Тур»

Адаптивний туризм – це один із ключових напрямів сучасної туристичної індустрії, що спрямований на забезпечення рівних можливостей для подорожей осіб з обмеженими фізичними можливостями, людей похилого віку та інших маломобільних груп населення. Враховуючи сучасні тенденції розвитку туристичного ринку України, впровадження адаптивних турів є не лише соціально значущим кроком, але й конкурентною перевагою для туристичних

підприємств. ТОВ «Аккорд-Тур», має всі можливості для створення ефективної та доступної системи адаптивного туризму, що відповідатиме сучасним стандартам інклюзивності та комфорту.

Згідно з дослідженнями, проведеними у кваліфікаційній роботі, адаптивний туризм в Україні перебуває на етапі становлення. З огляду на зростаючу кількість людей з інвалідністю, включаючи ветеранів війни та інших категорій осіб з особливими потребами, адаптивний туризм в Україні набуває все більшої потреби. У цьому контексті, для «Аккорд-Тур», розробка стратегії організації адаптивних турів стане важливим кроком у розширенні ринку та задоволенні потреб цієї категорії туристів.

Пропозиції щодо вдосконалення технології та організації адаптивних турів для ТОВ «Аккорд-Тур» :

1. Посприяти розвитку доступної інфраструктури для адаптивного туризму в Україні.

Адаптивний туризм відіграє важливу роль у забезпеченні рівних можливостей для всіх категорій населення, особливо для людей з обмеженими можливостями, військових ветеранів, літніх осіб та інших маломобільних туристів. Однак повноцінне функціонування цього напрямку неможливе без належної туристичної інфраструктури, яка відповідає сучасним вимогам доступності, зручності та комфорту. В умовах сучасної України розвиток адаптивної інфраструктури набуває особливого значення, адже через воєнні дії кількість осіб з інвалідністю та потребою у реабілітації значно зростає.

Однією з ключових умов розвитку адаптивного туризму є доступність інфраструктури. Безбар'єрне середовище передбачає, що кожна людина, незалежно від фізичних можливостей, може без перешкод використовувати всі аспекти туристичної інфраструктури: від доріг до громадських будівель, транспорту та готелів. У реаліях війни в Україні, коли більша частина інфраструктури потребує відновлення або пристосування до нових умов, до цієї мети потрібно ставитися з особливою увагою.

Основні напрямки для розвитку доступної інфраструктури:

- Модернізація готельної інфраструктури та партнерство з готелями:

Одним із ключових аспектів розвитку адаптивного туризму є співпраця туристичних компаній із готельними комплексами, які готові створити комфортні умови для маломобільних туристів. Готелі є основним місцем проживання для туристів під час подорожей, тому їх доступність і рівень комфорту безпосередньо впливають на якість адаптивних турів. Важливим завданням є не лише модернізація готельної інфраструктури, а й розширення співпраці між туристичними агентствами та готелями, що вже мають або планують впроваджувати інклюзивні стандарти.

Перш за все, партнерство з готелями має включати адаптацію номерного фонду для маломобільних туристів. Готельні номери повинні відповідати сучасним стандартам доступності: мати достатньо широкий дверний отвір для зручного заїзду на інвалідному візку, відсутність порогів, просторий санвузол із поручнями, душову з рівною підлогою та спеціальне обладнання для осіб із порушенням опорно-рухового апарату. Також необхідно забезпечити зручне розташування меблів у номері, щоб уникнути зайвих перешкод для пересування.

Важливою складовою є доступність загальних зон готелю. Сучасні готелі повинні бути обладнані спеціальними ліфтами із заниженими панелями керування, тактильними покажчиками та звуковими індикаторами для людей із вадами зору. Ресторани, бари, басейни, SPA-зони та спортивні комплекси мають бути доступними для всіх категорій туристів, включаючи осіб із вадами слуху, зору та тих, хто пересувається на візках.

Окремої уваги заслуговує створення реабілітаційних зон у готелях, що беруть участь у програмах адаптивного туризму. Важливою частиною таких просторів можуть бути спеціальні зони для релаксації, арт-терапії, медитації, гідротерапії та кінної терапії. Особливо актуальним є облаштування SPA-зон із термальними басейнами, гідромасажем, спеціальними програмами для людей із ПТСР. Це дозволить не тільки забезпечити відпочинок туристів, а й сприяти їхній фізичній та психологічній реабілітації.

Партнерство з готелями відкриває широкі можливості для розвитку адаптивного туризму та сприяє його популяризації. Таким чином ТОВ «Аккорд-Тур» може співпрацювати із закладами, що вже мають відповідні умови, або залучати інвесторів для модернізації інфраструктури. Впровадження інклюзивних стандартів у готельній сфері дозволить створити комфортне середовище для всіх туристів та забезпечити нові можливості для подорожей людей із обмеженими можливостями.

- Адаптація транспорту:

Розвиток адаптивного туризму неможливий без створення відповідної транспортної інфраструктури, яка забезпечить комфортне та безпечне перевезення людей з обмеженими можливостями. Для маломобільних осіб подорожі часто ускладнені через фізичні бар'єри, відсутність спеціального транспорту та недостатню адаптацію транспортних вузлів. Саме тому модернізація громадського, туристичного та спеціалізованого транспорту є необхідною умовою для повноцінного функціонування адаптивного туризму.

Однією з головних проблем, з якою стикаються маломобільні туристи, є обмежена доступність громадського транспорту. Багато автобусів, трамваїв та маршрутних таксі не оснащені спеціальними підйомниками, пандусами або розширеними дверними отворами. Це унеможливорює самостійне пересування людей з інвалідністю та змушує їх звертатися за сторонньою допомогою, що обмежує їхню незалежність. Щоб вирішити цю проблему, необхідно оснастити всі автобусні маршрути низькопідлоговими транспортними засобами з висувними або стаціонарними пандусами, тактильними вказівниками та автоматичними системами відкривання дверей.

Особливу увагу слід приділити транспортному забезпеченню туристичних поїздок. ТОВ «Аккорд-Тур», повинне мати у своєму розпорядженні спеціальні автобуси та мікроавтобуси, які обладнані:

- Гідравлічними або електричними підйомниками для зручного посадки/висадки осіб з інвалідністю;

- Розширеними проходами та дверима, що дозволяють комфортно переміщуватися на візку;
- Фіксаторами та ременями безпеки для закріплення крісел-колісниць під час руху;
- Комфортними ергономічними сидіннями для людей із захворюваннями опорно-рухового апарату або ПТСР;
- Звуковими та візуальними системами оповіщення для туристів з вадами слуху та зору.

Адаптація транспорту не обмежується лише технічними засобами. Важливим є також навчання водіїв та персоналу, які обслуговують маломобільних туристів. Водії туристичних автобусів та таксі повинні проходити спеціальні курси з надання допомоги особам з обмеженими можливостями, зокрема, навчатися правильно фіксувати інвалідні візки, допомагати пасажирам із посадкою, бути готовими до екстрених ситуацій.

Додатково варто розглянути адаптацію залізничного транспорту. На залізниці слід забезпечити вагони зі зручними пандусами, широкими дверима, місцями для інвалідних візків та спеціально обладнаними туалетами.

Окремий аспект розвитку адаптивного транспорту – інклюзивне таксі та оренда автомобілів. У багатьох країнах уже функціонують спеціальні служби таксі, де автомобілі оснащені підйомниками та розширеними дверима, що дозволяє безперешкодно перевозити людей на візках. В Україні ця сфера тільки розвивається, але туристичні компанії можуть сприяти її поширенню через партнерство з такими службами або закупівлю власного спеціалізованого транспорту.

Таким чином, адаптація транспорту є не лише питанням зручності, а й важливим кроком до соціальної інклюзії. Вона дозволить розширити свої послуги та залучити нові категорії клієнтів, а також сприятиме інтеграції маломобільних осіб у суспільне життя, надаючи їм можливість подорожувати нарівні з усіма.

- Удосконалення туристичних маршрутів:

Особливу увагу необхідно приділити удосконаленню туристичних маршрутів. Для того щоб вони відповідали потребам адаптивного туризму, необхідно обладнати їх зручними зонами відпочинку, тактильними покажчиками та інформаційними табличками, написаними шрифтом Брайля. Важливо передбачити маршрути, які будуть комфортними для ветеранів війни та людей із психологічними травмами. Такі туристичні програми можуть включати відвідування природних парків, місць історичної пам'яті, де відсутні різкі звукові подразники та є можливість усамітнення. Додатково варто розвивати систему аудіогідів та мобільних додатків, які дозволять туристам з особливими потребами отримувати всю необхідну інформацію у зручному форматі.

Одним із найперспективніших рішень для розвитку адаптивного туризму є інтеграція санаторно-курортних комплексів у туристичні маршрути. Відпочинок у таких закладах може не лише приносити естетичне задоволення, а й виконувати реабілітаційну функцію. Включення в тури санаторіїв з гідротерапією, кінною терапією, спеціалізованими оздоровчими програмами в Карпатах чи на морських курортах дасть змогу ефективно поєднувати відпочинок із лікуванням та фізичним відновленням.

2. Навчання персоналу і підготовка гідів для адаптивного туризму

Однією з основних складових успішної реалізації адаптивного туризму є підготовка кваліфікованого персоналу, який здатний ефективно взаємодіяти з людьми з інвалідністю, ветеранами, а також з особами, що пережили травматичні стреси та страждають на посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). З огляду на це, важливим етапом є розробка спеціалізованих навчальних програм для співробітників туристичних підприємств, зокрема для гідів, водіїв, медичного персоналу та адміністративного складу, які працюватимуть із цією категорією туристів.

- Розробка навчальних програм для персоналу:

Основи комунікації з людьми з інвалідністю: Важливо, щоб усі працівники мали чітке уявлення про специфіку комунікації з людьми, які мають

різні обмеження в мобільності, слуху, зорі чи когнітивних функціях. Для цього необхідно включити до навчальних програм основи етикету і тактики спілкування з людьми з інвалідністю. Це включає:

- Поради щодо того, як правильно пропонувати допомогу без нав'язування її.
- Як коректно звертатися до людей з інвалідністю (враховуючи важливість поваги до їх автономії та незалежності).
- Способи активного слухання, особливо коли йдеться про людей із слуховими порушеннями або когнітивними проблемами.

Методики супроводу туристів з інвалідністю: Важливо навчити персонал не тільки теоретичним аспектам роботи з людьми з інвалідністю, а й практичним методам супроводу. Це включає:

- Навчання правильному транспортуванню людей на інвалідних візках, використанню ліфтів, пандусів і інших технічних засобів, що забезпечують комфортне переміщення.
- Ознайомлення з найкращими практиками під час екскурсій (наприклад, спеціальні маршрути для людей з інвалідністю, використання спеціальних засобів для комунікації).
- Врахування індивідуальних потреб кожного туриста та адаптація турів під них, зокрема збереження комфорту і безпеки під час подорожей.

Основи жестової мови: З огляду на значну кількість людей з порушеннями слуху серед туристів, важливо, щоб персонал мав базові знання жестової мови. Це допоможе не тільки ефективно взаємодіяти з туристами, які мають проблеми зі слухом, але й створить атмосферу поваги і розуміння. Для цього необхідно:

- Включити в навчальні програми основи жестової мови для тих, хто працює безпосередньо з туристами (гіди, водії, адміністратори).
- Проводити регулярні тренінги та вправи для закріплення навичок жестової мови серед співробітників.

Психологічні аспекти роботи з ветеранами та людьми з ПТСР: Враховуючи сучасну ситуацію в Україні та значну кількість ветеранів, які мають посттравматичний стресовий розлад, важливо підготувати персонал до психологічних особливостей роботи з цими туристами. Це включає:

- Навчання гідів та інших співробітників способам підтримки та розуміння психологічних травм ветеранів, зокрема, як допомогти знизити стрес і занепокоєння під час подорожі.
- Врахування індивідуальних особливостей, таких як реакції на певні звуки, місця чи ситуації, які можуть бути стресовими для ветеранів.
- Створення умов для того, щоб люди з ПТСР могли спілкуватися відкрито і отримувати підтримку без осуду, з повагою до їхнього психологічного стану.

В разі неможливості використанні своїх працівників, ТОВ «Аккорд-Тур», слід залучати незалежних фахівців для забезпечення якісного туристичного супроводу.

Співпраця з реабілітологами: Для організації турів, які мають реабілітаційну складову, необхідно залучити професіоналів, таких як реабілітологи та фізіотерапевти. Ці фахівці можуть допомогти не лише в плануванні фізичних активностей, але й у визначенні оптимальних маршрутів та рівня навантаження для осіб з інвалідністю або після травм. Реабілітологи можуть працювати в складі груп, надаючи професійну допомогу під час турів, особливо якщо вони мають медичну складову (наприклад, фізкультурно-оздоровчі заходи).

Залучення сурдоперекладачів: Для забезпечення комунікації з людьми з порушеннями слуху, важливо залучати професійних сурдоперекладачів до складу груп або організувати наявність сурдоперекладачів під час екскурсій. Це дозволить забезпечити доступність інформації для всіх категорій туристів, забезпечуючи комфорт та інтеграцію для людей із слуховими порушеннями.

Психологи та терапевти для роботи з людьми з ПТСР: Оскільки посттравматичний стресовий розлад є досить поширеним серед військових та

ветеранів, які пережили важкі бої, а також серед цивільних осіб, важливо, щоб у складі туристичних груп працювали психологи і терапевти, які можуть надати консультації або допомогу у разі необхідності. Терапевти можуть допомогти в адаптації людей до нового середовища, зменшити рівень стресу та допомогти в інтеграції цих осіб у соціальне середовище.

Навчання персоналу та залучення фахівців є одними з основних елементів для успішної реалізації адаптивного туризму в Україні, зокрема в умовах повномасштабного вторгнення. Підготовка кваліфікованих гідів та співробітників, які розуміють потреби людей з інвалідністю та тих, хто страждає на ПТСР, є важливим кроком для забезпечення комфортного, безпечного та ефективного туристичного досвіду для всіх категорій туристів. Залучення спеціалістів, таких як реабілітологи, сурдоперекладачі, психологи та терапевти, дозволить не лише створити відповідне середовище для відпочинку, але й надавати необхідну підтримку кожному туристу.

3. Розширити спектр туристичних послуг.

Розширення спектру туристичних послуг є важливою складовою розвитку адаптивного туризму в Україні. Персоналізовані тури, реабілітаційні та оздоровчі курорти, а також активний та спортивний туризм створюють можливості для фізичного та психологічного відновлення осіб з обмеженими можливостями. Залучення таких туристів до активного життя через туризм сприяє їхній соціалізації, відновленню фізичної та психологічної рівноваги, а також інтеграції в суспільство, що має важливе значення для процесу національного відновлення після війни.

- Індивідуальні тури: персоналізація з урахуванням особливих потреб

Персоналізація туристичних послуг є важливою складовою розвитку адаптивного туризму. Враховуючи різноманіття потреб туристів з особливими фізичними чи психологічними обмеженнями, важливо розробити індивідуальні тури, які б забезпечували максимальний комфорт, безпеку та задоволення від подорожі.

Особливості персоналізованих маршрутів:

- Ветерани та особи з ПТСР: для ветеранів, зокрема тих, що мають посттравматичний стресовий розлад, важливо розробити маршрути, які б включали заходи, що сприяють психологічному відновленню. Такими можуть бути тури в тихі, спокійні місця, як природні резервати, курортні зони, де є можливість для медитації, арт-терапії або групових занять з психологами. Тури можуть також включати екскурсії в місця історичної пам'яті, що сприяють процесу інтеграції та соціалізації.
- Маломобільні туристи: для людей з обмеженими фізичними можливостями необхідно розробляти маршрути, що включають доступні транспортні засоби, пандуси, ліфти, адаптовані готелі і зручні екскурсійні програми. Кожен маршрут повинен бути адаптований з урахуванням конкретних фізичних обмежень, щоб туристи не відчували дискомфорту під час подорожі.

Індивідуальні тури повинні включати консультації з туристами до подорожі, що дозволить максимально врахувати їхні особливі потреби і бажання. Це допоможе створити маршрути, де туристи зможуть відчувати себе комфортно та безпечно, отримуючи необхідну підтримку протягом усієї подорожі.

- Реабілітаційні та оздоровчі тури: відновлення фізичного і психологічного стану

Адаптивний туризм має великий потенціал у сфері реабілітації та оздоровлення. Враховуючи сучасну ситуацію в Україні, коли війна призвела до великої кількості фізичних травм та психічних розладів, туризм може стати потужним інструментом для фізичного та психологічного відновлення. Реабілітаційні тури включають курортні зони, спеціалізовані реабілітаційні центри та спортивні заходи, що сприяють відновленню здоров'я.

Ключові компоненти реабілітаційних та оздоровчих турів:

- Спеціалізовані реабілітаційні центри: Реабілітаційні центри, що пропонують послуги для людей з інвалідністю, ветеранів або осіб з

ПТСП, повинні бути інтегровані в туристичну пропозицію. Це можуть бути курорти, санаторії або спеціалізовані медичні установи, що пропонують процедури для відновлення рухової активності, лікувальні масажі, фізіотерапію, психотерапевтичні сеанси та арт-терапію.

- Курортні зони з доступними спа-процедурами: Інклюзивні спа-послуги можуть бути важливим елементом для фізичного і психологічного відновлення. Це можуть бути спеціалізовані процедури для маломобільних туристів, ветеранів, людей із захворюваннями суглобів, спини, або проблемами з психоемоційним станом. Важливо, щоб всі спа-процедури були доступними для людей з різними формами інвалідності (ліфти, пандуси, спеціальні лежаки, ванни та масажі).
- Спортивні заходи: Для людей з обмеженими можливостями важливо включати до програм турів спортивні заходи, що враховують їхні фізичні можливості. Це можуть бути програми, що включають заняття лікувальною фізкультурою, водні види спорту (наприклад, адаптоване плавання), спеціальні види спорту для людей з інвалідністю (теніс для людей на інвалідних візках, баскетбол, регбі тощо).

- Активний та спортивний адаптивний туризм: сприяння фізичному та соціальному розвитку

Активний та спортивний туризм є важливим елементом адаптивного туризму, оскільки він не лише покращує фізичний стан, але й сприяє соціалізації, покращенню психологічного стану та впевненості в собі. Для людей з обмеженими фізичними можливостями спорт може бути потужним засобом реабілітації, а також важливою частиною соціальної інтеграції.

Основні аспекти активного та спортивного туризму для осіб з інвалідністю:

- Експерсії в національні парки та природні резервати: Для людей з обмеженою мобільністю та фізичними обмеженнями можна організувати спеціальні експерсії в природні резервати чи національні парки, де будуть доступні спеціально обладнані маршрути (пандуси, спеціальні транспортні засоби). Такі експерсії допоможуть не лише покращити фізичний стан туристів, але й зняти психологічне навантаження, що виникає після пережитих травм чи стресів.
- Гірські прогулянки з використанням спеціального обладнання: Для туристів з обмеженою рухливістю можна організувати гірські прогулянки, використовуючи спеціальне обладнання, таке як спеціальні візки для гірських умов, адаптовані для використання в різноманітних ландшафтних умовах. Це дозволить не лише насолоджуватися природою, а й сприяти фізичному розвитку, поліпшенню загального стану здоров'я.
- Спортивні заходи: Організація спортивних змагань та активних заходів для людей з обмеженими можливостями (наприклад, адаптовані спортивні змагання, теніс на візках, пішохідні прогулянки з гідами) сприяє не лише фізичному відновленню, але й соціальній інтеграції, відновленню соціальних зв'язків серед людей з обмеженими можливостями та ветеранів.

4. Розробляти маркетингові заходи для просування адаптивного туризму в Україні

В умовах постійних змін, спричинених війною та соціальними викликами, адаптивний туризм в Україні набуває все більшої значущості. Важливо не лише розвивати цей напрямок, але й ефективно просувати його на ринку туристичних послуг. Враховуючи актуальність туризму для людей з інвалідністю, ветеранів та осіб з посттравматичним стресовим розладом, маркетингові заходи повинні бути спрямовані на створення сприятливого

іміджу адаптивного туризму, залучення нових клієнтів та підтримку соціальної інклюзії через туризм.

1. Позиціонування адаптивного туризму як соціально важливого та інклюзивного напрямку

Перше і найважливіше завдання маркетингової стратегії — це позиціонування адаптивного туризму не лише як ринкової пропозиції, але й як соціальної місії. В умовах війни в Україні, коли кількість людей з інвалідністю значно зросла через бойові дії, особливо важливо демонструвати, що адаптивний туризм — це не просто бізнес, а можливість сприяти реабілітації, відновленню та соціалізації постраждалих людей. Позиціонування повинно включати елементи емпатії, підкреслюючи важливість туризму як інструмента соціальної інтеграції та відновлення.

Маркетингові кампанії повинні фокусуватися на тих аспектах, які важливі для цього сегменту ринку: можливості для фізичного відновлення, психологічної підтримки, інтеграції в соціум та отримання емоційного відпочинку, що є особливо актуальним для ветеранів та осіб з ПТСР.

2. Використання цифрових каналів і соціальних мереж

Цифрові канали є невід'ємною частиною маркетингової стратегії в сучасному світі, і для просування адаптивного туризму в Україні вони мають стати основними. Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, YouTube та навіть TikTok, дозволяють не лише донести інформацію до широкої аудиторії, але й створити співтовариство людей, що зацікавлені в адаптивному туризмі. Підкреслюючи інклюзивний характер послуг та знімаючи бар'єри через освітні та мотивуючі матеріали, такі платформи допомагають побудувати довіру серед клієнтів.

Соціальні мережі можуть стати майданчиком для поширення реальних історій туристів з інвалідністю або ветеранів, які скористалися послугами адаптивного туризму. Це дасть змогу показати реальні приклади того, як туризм може змінювати життя, забезпечуючи комфорт та підтримку для осіб з особливими потребами.

Важливим елементом є також створення інклюзивних вебсайтів і мобільних додатків, де потенційні клієнти можуть дізнатися більше про доступні тури, отримати необхідну інформацію щодо умов участі та можливих обмежень. Це дозволить залучити нових клієнтів, а також надасть зручний доступ до послуг.

3. Співпраця з громадськими організаціями та державними структурами

Співпраця з державними органами та неурядовими організаціями, які працюють з людьми з інвалідністю, може значно підвищити видимість і довіру до адаптивного туризму. Важливо укладати партнерства з організаціями, що займаються правами осіб з обмеженими можливостями та ветеранів, для спільного просування програм адаптивного туризму. Це може включати спільні кампанії, надання інформаційної підтримки та організацію спеціальних турів або заходів, орієнтованих на людей з інвалідністю.

Залучення місцевих органів влади, що підтримують інклюзивні ініціативи, може бути ефективним способом створення програм з обмеженими можливостями для туристів, де вони зможуть не лише відпочити, але й отримати допомогу з соціалізації.

4. Розробка спеціальних програм для ветеранів і осіб з ПТСР

Зважаючи на зростаючу кількість ветеранів та людей, що пережили психологічні травми, важливо розробити спеціальні програми для цієї категорії туристів. Вони можуть включати тури, які спеціально орієнтовані на психологічне відновлення, арт-терапію, медитацію, групові заняття з психологами та фізичні активності, що сприяють відновленню психічного стану.

Просування цих програм має бути направлене на підтримку процесу реабілітації через туризм. Важливо, щоб ці послуги були добре відомі не тільки серед ветеранів, а й серед організацій, що працюють з цією категорією людей, таких як об'єднання ветеранів, благодійні фонди, а також лікарні та реабілітаційні центри.

5. Організація акцій і заходів

Організація благодійних акцій і заходів, спрямованих на популяризацію адаптивного туризму, є важливою складовою маркетингової стратегії. Це можуть бути спеціальні тури для ветеранів або осіб з інвалідністю, безкоштовні чи пільгові програми для цієї категорії людей, а також організація спеціалізованих фестивалів чи заходів, що привертають увагу до теми інклюзивного туризму.

Проведення тематичних заходів, таких як фестивалі адаптивного туризму, інклюзивні виставки або інформаційні кампанії в медіа, допоможе підвищити обізнаність про важливість доступного туризму для широких мас. Це стане кроком до залучення нових клієнтів та побудови довіри до бренду.

6. Рекламні кампанії в медіа

Для того щоб адаптивний туризм став помітним на туристичному ринку, потрібно використовувати традиційні медіа-канали, такі як телебачення, радіо, преса та спеціалізовані журнали. Рекламні кампанії можуть включати створення документальних фільмів, теле- та радіо програм, що висвітлюють досвід людей з інвалідністю та ветеранів, які скористались послугами адаптивного туризму. Розповсюдження таких матеріалів підвищить інформованість та заохотить до подорожей людей, які можуть не знати про такі можливості.

5. Приймати участь у міжнародних проєктах як стратегічний крок розвитку адаптивного туризму в Україні

Участь ТОВ «Аккорд-Тур» у міжнародних проєктах є важливим аспектом розвитку адаптивного туризму в Україні, особливо в умовах війни та зростаючого інтересу до інклюзивних туристичних послуг. Міжнародна співпраця дозволяє отримати доступ до нових ідей, технологій, досвіду та фінансування, а також забезпечує підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку туризму. Вона також сприяє інтеграції України в глобальну спільноту адаптивного туризму, що відкриває нові можливості для розвитку цієї сфери на національному рівні.

1. Обмін досвідом і знаннями

Участь у міжнародних проєктах дозволить не тільки ТОВ «Аккорд-Тур», а і загалом Україні обмінюватися досвідом з іншими країнами, які мають розвинену інфраструктуру адаптивного туризму. Це включає в себе вивчення найкращих практик у галузі надання послуг для людей з інвалідністю, ветеранів та осіб з ПТСР, а також вивчення інноваційних рішень у сфері адаптації туристичних об'єктів та маршрутів.

Особливо важливим є вивчення досвіду країн Європи, США та Канади, де адаптивний туризм вже багато років є важливою складовою туристичної індустрії. Взаємодія з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня туристична організація (UNWTO) та міжнародні асоціації з інклюзивного туризму, дозволяє запроваджувати нові стандарти доступності та інклюзії в Україні.

2. Фінансова підтримка та гранти

Міжнародні проєкти часто передбачають наявність фінансування, яке може бути спрямоване на розвиток адаптивного туризму в Україні. Це можуть бути гранти від міжнародних організацій, державних установ або приватних компаній, які зацікавлені в розвитку соціально відповідального туризму. Фінансування дозволяє не тільки вдосконалювати інфраструктуру, але й розробляти нові програми, навчальні курси для персоналу, проводити дослідження та оцінки ефективності вже існуючих послуг.

Залучення міжнародних інвесторів також може забезпечити доступ до новітніх технологій у сфері адаптивного туризму, таких як спеціалізоване обладнання для людей з обмеженими можливостями, інноваційні рішення для транспортування та комунікації, а також інструменти для покращення обслуговування клієнтів.

3. Міжнародні сертифікати та стандарти

Участь у міжнародних проєктах дозволяє отримати доступ до міжнародних стандартів у сфері адаптивного туризму, що забезпечить високий рівень якості послуг. Це включає в себе отримання сертифікатів, які підтверджують відповідність туристичних об'єктів і послуг міжнародним

вимогам доступності. Такий сертифікат може стати вагомим аргументом у рекламних кампаніях і допоможе залучити міжнародних туристів.

Наприклад, міжнародні сертифікаційні організації, такі як «Accessible Travel & Leisure» або «Certified Tourism for All», можуть допомогти українським туристичним компаніям та об'єктам отримати визнання на міжнародному ринку, підвищуючи їхню репутацію серед туристів з обмеженими можливостями.

4. Спільні туристичні маршрути та тури

Міжнародні проекти часто сприяють створенню спільних туристичних маршрутів, які включають в себе як національні, так і міжнародні туристичні об'єкти. Це можуть бути маршрути для осіб з інвалідністю, ветеранів та людей з ПТСР, які охоплюють кілька країн і забезпечують максимальну доступність і комфорт. Такі спільні проекти дозволяють розширити ринок туристичних послуг та залучити іноземних туристів до України.

Особливо важливо створювати такі маршрути з урахуванням різних типів інвалідності та потреб клієнтів, що дозволить забезпечити безперешкодний доступ до туристичних місць і об'єктів, зокрема через адаптовані транспортні засоби, доступні готелі та культурні заходи.

5. Сприяння соціальній інтеграції та обізнаності

Участь у міжнародних проектах допомагає підвищити обізнаність про адаптивний туризм і привернути увагу до проблем соціальної інклюзії. Важливою складовою є проведення міжнародних конференцій, форумів та виставок, де можна обговорювати питання доступності та інклюзивності туризму, ділитися досвідом та сприяти розвитку цієї сфери в Україні.

Такі заходи дозволяють не лише підвищити інформованість громадськості про можливості адаптивного туризму, але й створити ефективні механізми для взаємодії з усіма зацікавленими сторонами, включаючи державні органи, туристичні компанії, громадські організації та місцеві громади.

Участь у міжнародних проектах є важливим кроком для розвитку адаптивного туризму в Україні, оскільки вона забезпечує доступ до нових ідей,

технологій, фінансування та міжнародних стандартів. Міжнародна співпраця дозволяє підвищити рівень обслуговування, розширити туристичні маршрути і покращити інклюзивність туризму, що, у свою чергу, сприяє соціальній інтеграції та психологічному відновленню людей з обмеженими можливостями, ветеранів та осіб з ПТСР.

3.2. Розробка адаптивного туру на базі ТОВ «Аккорд-Тур»

Розробка адаптивних турів в Україні у 2025 році є актуальною та перспективною ініціативою. Зростаючий попит на інклюзивний туризм свідчить про необхідність створення умов для людей з обмеженими можливостями, щоб вони могли комфортно подорожувати та насолоджуватися туристичними послугами.

ТОВ «Аккорд-Тур» має значний досвід у організації різноманітних турів, включаючи відпочинок як в Україні, так і за кордоном.

Інтеграція адаптивних турів у їхній асортимент може не лише розширити аудиторію клієнтів, але й підвищити репутацію компанії як соціально відповідального оператора.

Враховуючи тенденції розвитку інклюзивного туризму та зростаючий попит на такі послуги, створення адаптивних турів на базі ТОВ «Аккорд-Тур» є своєчасним кроком, який може принести як соціальні, так і комерційні вигоди.

Оцінка українських курортів, які пропонують умови для адаптивного туризму наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Оцінка українських курортів, які пропонують адаптивний туризм

Місце	Лікувальні фактори	Рівень інфраструктури (1-10)	Популярність серед туристів	Загальна оцінка (1-10)

			(1-10)	
Трускавець	Мінеральні води, санаторне лікування	9	10	9,5
Моршин	Лікувальні мінеральні води, гастроентерологічні курси	8	9	8,5
Східниця	Чисте гірське повітря, мінеральні джерела	7	8	7,5
Берегове (Закарпаття)	Термальні води, лікування суглобів	8	9	8,5
Солотвино	Солоні озера, лікування шкіри та дихальних шляхів	7	7	7,0
Косино	Термальні басейни, релаксаційні процедури	9	9	9,0
Миргород	Мінеральні води, лікування травної системи	8	8	8,0
Хмільник	Радонові води, лікування нервової системи	7	7	7,0
Одеса (Куяльник)	Лікувальні грязі, відновлення після травм	7	8	7,5
Коблево	Морське повітря, кліматотерапія	6	8	7,0
Карпати (Яремче, Ворохта, Буковель)	Гірське повітря, лісова терапія	9	10	9,5

Джерело: складено автором

Оптимальний вибір напрямку для адаптивного туризму та лікувально-оздоровчого відпочинку залежить від індивідуальних потреб і вподобань туриста. Водночас, з огляду на загальні рейтинги, рівень інфраструктури та популярність, можна виділити кілька найкращих варіантів:

1. Трускавець – столиця оздоровчого туризму

Трускавець — це один із найвідоміших бальнеологічних курортів України, що славиться своїми мінеральними водами та розвиненою санаторною інфраструктурою. Він ідеально підходить для реабілітаційних та оздоровчих адаптивних турів завдяки комплексу факторів:

У місті працюють санаторії та спа-комплекси, які спеціалізуються на лікуванні шлунково-кишкових захворювань, порушень обміну речовин, нервової та серцево-судинної систем.

Трускавець добре підготовлений для маломобільних туристів: більшість санаторіїв мають ліфти, пандуси, спеціально обладнані номери та медичне обслуговування.

Курорт привабливий для ветеранів та людей з ПТСР, оскільки пропонує комплексні програми психологічної реабілітації, СПА-терапію та релакс-програми.

Чисте повітря та відсутність промислових підприємств сприяють екологічному відпочинку та відновленню здоров'я.

У 2025 році Трускавець може стати флагманом адаптивного туризму в Україні завдяки поєднанню природних лікувальних факторів, доступної інфраструктури та популярності серед туристів.

2. Карпати (Яремче, Ворохта, Буковель) – поєднання природи та інклюзивного відпочинку

Карпати залишаються одним із найбільш універсальних напрямків для адаптивного туризму, оскільки вони пропонують відпочинок у природних умовах, реабілітаційні комплекси та широкий спектр активностей. У 2025 році цей регіон може привабити туристів, які шукають екологічний та оздоровчий відпочинок.

Доступний відпочинок на природі, гірське повітря, чисті річки, ліси та екологічно чисті продукти створюють ідеальні умови для оздоровлення. Для адаптивного туризму можна створювати маршрути з облаштованими пішохідними доріжками, спеціальними зонами відпочинку та природними реабілітаційними центрами.

У регіоні розташовані санаторії та оздоровчі центри, які пропонують бальнеологічні процедури, масаж, спелеотерапію, ароматерапію та фітотерапію.

У Ворохті та Буковелі вже реалізовані спеціальні інклюзивні програми для туристів з обмеженими можливостями, які дозволяють займатися гірськолижним спортом, верховою їздою, скандинавською ходьбою та іншими активностями з підтримкою інструкторів.

Можливості для реабілітації військових, Карпати можуть стати важливим центром для психологічної та фізичної реабілітації ветеранів, оскільки пропонують поєднання природи, активного відпочинку та санаторного лікування.

Карпати є ідеальним напрямком для адаптивного екотуризму, поєднуючи природу, відпочинок та сучасні технології у сфері доступності.

3. Косино – унікальний термальний курорт

Косино — це один із найбільш сучасних термальних курортів України, що пропонує унікальні можливості для оздоровлення, релаксу та відпочинку. Це місце ідеально підходить для реабілітаційних програм для ветеранів, літніх людей та туристів з особливими потребами.

Головна особливість Косино — гарячі мінеральні басейни, які допомагають при захворюваннях суглобів, нервової системи, судинних розладах та проблемах зі шкірою.

Косино має високий рівень інфраструктури, курорт облаштований сучасними спа-комплексами, які мають зручний доступ для маломобільних туристів. Тут є пандуси, широкі дверні проходи, ліфти та спеціально обладнані зони для людей з обмеженими можливостями.

Косино пропонує гідротерапію, аромотерапію, грязьові ванни, які є ефективними для реабілітації військових та людей із травмами.

На курорті є спеціальні зони тиші та відновлення, що важливо для туристів із посттравматичним синдромом (ПТСР).

Косино є чудовим вибором для адаптивного релаксаційного туризму, оскільки поєднує природні лікувальні ресурси з високотехнологічною інфраструктурою.

Як на мене, розвиток адаптивних турів у цих регіонах не лише підвищить туристичну привабливість України, а й сприятиме покращенню якості життя маломобільних туристів та ветеранів, створюючи нові можливості для інклюзивного туризму.

Проаналізувавши таблицю 3.1. курорт в Косино обрано, як найоптимальніший напрямок задля адаптивного туризму, особливо в 2025 році, коли частка інклюзивних людей через повномасштабне вторгнення збільшується з кожним днем.

Косино – один із найпопулярніших термальних курортів України, розташований у Закарпатській області, поблизу кордону з Угорщиною. Це місце відоме своїми унікальними термальними джерелами, які багаті на мінерали та мають лікувальні властивості. Вода, що надходить із глибини понад тисячу метрів, допомагає при захворюваннях опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи та має загально зміцнювальну дію на організм.

Курорт Косино поєднує в собі сучасну інфраструктуру та природну красу Закарпаття. Тут розташовані численні термальні басейни з різною температурою води, розкішні спа-зони, оздоровчі комплекси та розважальні майданчики. Одна з головних атракцій – комплекс саун, де представлені різні види парних, зокрема евкаліптова, римська, угорська, а також унікальна льодяна печера. Відвідувачі можуть насолодитися процедурами, які сприяють розслабленню, детоксикації та загальному покращенню самопочуття.

Окрім оздоровчих можливостей, Косино приваблює туристів своїм мальовничим розташуванням серед закарпатських лісів. Чисте повітря, тиша та гармонія з природою роблять відпочинок тут особливо комфортним. Для гостей передбачені готелі різного рівня, ресторани з традиційною закарпатською та європейською кухнею, а також розважальні програми, що підходять як для дорослих, так і для дітей.

Завдяки своєму розташуванню Косино є не лише ідеальним місцем для спокійного відпочинку, а й чудовою відправною точкою для знайомства із Закарпаттям. Туристи можуть відвідати Мукачево, Берегове, Ужгород,

насолодитися екскурсіями виноробними регіонами та дослідити історичні пам'ятки. Усе це робить Косино одним із найкращих варіантів для оздоровчого та релакс-відпочинку в Україні.

Переваги Косино для адаптивного туризму:

1. Термальні води – природне лікування

Косино славиться гарячими термальними джерелами, які мають унікальний мінеральний склад. Температура води у басейнах становить 36-41°C, що забезпечує комфортне занурення навіть для людей із порушеннями опорно-рухового апарату.

Лікувальні властивості термальних вод включають:

- Поліпшення кровообігу – термальні води покращують роботу серцево-судинної системи.
- Зниження болю та зняття напруги – особливо корисно для військових ветеранів, які мають травми суглобів або м'язів.
- Заспокійливий ефект для нервової системи – рекомендовано для людей з посттравматичним синдромом (ПТСР).
- Лікування шкірних захворювань – мінеральні ванни допомагають при дерматологічних проблемах.

Таким чином, термальні джерела Косино ідеально підходять для людей з обмеженими фізичними можливостями, літніх туристів та ветеранів, які потребують відновлення та реабілітації.

2. Розвинена інфраструктура – доступність для всіх

Косино є одним із найсучасніших курортів в Україні і має добре розвинену безбар'єрну інфраструктуру, що є важливим фактором для адаптивного туризму.

Зручні басейни – широкі сходи, спеціальні поручні, підйомники для маломобільних туристів.

Готелі з доступними номерами – обладнані ліфтами, просторими ванними кімнатами, пандусами.

Безбар'єрні пішохідні зони – можливість вільного пересування на візках по всій території комплексу.

Спеціально облаштовані санвузли для людей з інвалідністю.

Просторі ресторанні зони – достатньо місця для комфортного перебування людей із супроводжуючими.

Також передбачені зручні парковки, що дозволяють комфортно добиратися до комплексу навіть на спеціалізованому транспорті.

3. Комплекс SPA-процедур та оздоровчих послуг

Окрім купання у термальних басейнах, Косино пропонує широкий вибір додаткових релакс-процедур, що допомагають не лише фізично відновитися, але й психологічно розслабитися.

- Гідротерапія – спеціальні підводні масажі, які сприяють швидшому відновленню після травм.
- Ароматерапія – сприяє зняттю стресу, що особливо важливо для людей із ПТСР.
- Грязьові ванни – корисні для суглобів та шкіри.
- Римська, угорська, евкалиптова, трав'яна та крижана сауни – допомагають покращити обмін речовин, зняти м'язове напруження та зміцнити нервову систему.
- Чан із кавою, вином та пивом – відновлюючі ванни з натуральними екстрактами, що мають терапевтичний ефект.

Усі ці послуги є безпечними для людей із різними фізичними станами, а персонал комплексу проходить навчання щодо роботи з туристами, які потребують особливого догляду.

4. Психологічна реабілітація та спокійна атмосфера

Косино розташоване в екологічно чистому регіоні, що створює ідеальне середовище для психологічного відновлення.

Тиша та відсутність міського шуму – сприяє зняттю тривожності та психологічного напруження.

Рекреаційні зони серед природи – дозволяють насолодитися чистим повітрям, прогулянками вздовж термальних басейнів та природних ландшафтів.

Програми ментального відновлення – на курорті можуть проводитися групові медитації, йога, арт-терапія.

Це особливо важливо для військових ветеранів, які повернулися з фронту та потребують емоційного відпочинку та релаксації.

Таким чином, Косино має всі передумови для створення комплексного адаптивного туру, який буде комфортним, корисним та привабливим для різних категорій туристів, зокрема для ветеранів та маломобільних мандрівників.

Опис туру включає:

1. Назва туру : «Оздоровлення в Косино»
2. Тривалість – 10 днів / 9 ночей;
3. Цільова аудиторія – люди з інвалідністю, з хронічними захворюваннями, літні люди, військові з ПТСР, сім'ї з дітьми, включаючи дітей з особливими потребами.

Програма туру:

День 1: Прибуття та знайомство

- Трансфер та поселення: Гостей зустрічають у Львові, Ужгороді або Мукачеві. Організований комфортний трансфер до готелю "Термал Косино", обладнаного безбар'єрним доступом.
- Поселення: Номери облаштовані для маломобільних туристів, наявні ліфти, поручні, спеціальні санвузли.
- Ознайомча зустріч: Вітальний напій, знайомство з гідами, лікарем-реабілітологом, психологом та іншими учасниками туру.
- Презентація програми туру.
- Вечеря: Закарпатська кухня у ресторані комплексу, адаптоване меню для дієтичного харчування.

День 2: Розслаблення та термальні процедури

- Сніданок з натуральними закарпатськими продуктами.

- Термальні ванни: Програма розслаблення в гарячих джерелах (температура 36-41°C), що сприяють покращенню кровообігу, зниженню болю в суглобах.
- Гідромасаж: Водні процедури для м'язового розслаблення.
- Легкі фізичні вправи у воді, під наглядом реабілітолога.
- Вільний час для відпочинку на території комплексу.
- Вечірня йога та медитація для психологічного розвантаження.

День 3: Терапія для тіла та духу

- Ранкові процедури: Відвідування унікальних саун (римська, евкаліптова, угорська), які допомагають детоксикації організму.
- Спа-процедури: Обгортання з вином, кавою або лікувальними грязями.
- Арт-терапія: Майстер-клас із розпису кераміки або малювання на склі для покращення моторики рук.
- Вечірній кулінарний майстер-клас: Приготування традиційних закарпатських страв.

День 4: Екскурсія в Ужгород

- Комфортний трансфер до Ужгорода.
- Відвідування Ужгородського замку: Маршрути адаптовані для маломобільних туристів.
- Прогулянка Липовою алеєю: Насолода природою та фотозони.
- Обід у ресторані "Деца у нотаря": Закарпатська кухня, адаптоване меню.
- Вільний час у центрі Ужгорода: Купівля сувенірів, кавування у місцевих кав'ярнях.

День 5: Відновлення у природі

- Поїздка в Долину нарцисів або Берегівські термальні джерела.
- Екостежка: Легка прогулянка з зонами відпочинку.
- Аромотерапія та дихальні практики на природі.

- Вечірній кінопоказ (В теплий період під відкритим небом).

День 6: Лікувальний день

- Консультація з реабілітологом та персоналізовані рекомендації.
- Гідротерапія, грязьові ванни.
- Індивідуальний масаж.
- Жива музика у готелі.

День 7: Культура та традиції

- Поїздка в Мукачево.
- Відвідування замку "Паланок".
- Дегустація вин у підвалах Мукачєвого.
- Вечірній майстер-клас із традиційного танцю "Чардаш".

День 8: Релакс та відпочинок

- Медитація у воді (спеціальні релакс-сеанси у басейнах).
- СПА-процедури.
- Вільний день для відпочинку.
- Гала-вечеря із закарпатськими стравами.

День 9: Природні чудеса Закарпаття

- Поїздка на Синевирське озеро.
- Відвідування контактного реабілітаційного центру "Шипіт".
- Вогняне шоу-програмування та святковий вечір.

День 10: Завершення туру

- Сніданок, вручення сертифікатів, прощання.
- Трансфер до залізничного вокзалу/автовокзалу за потреби.

Розроблений адаптивний тур «Оздоровлення в Косино» передбачає комплексну програму, що включає термальні процедури, спа-терапію, реабілітаційні заняття, екскурсії, культурні заходи та відпочинок на природі. Завдяки цьому туристи отримують не лише фізичне відновлення, а й емоційну розрядку, що є особливо важливим для ветеранів та людей із посттравматичним синдромом.

Окрім цього, створення такого туру сприяє зміцненню іміджу компанії та її подальшому зростанню. Це дає можливість закріпити позиції на ринку, розширити клієнтську базу та підвищити фінансову ефективність. Отже, розробка адаптивного туру до Косино є перспективним і вигідним кроком для ТОВ «Аккорд-Тур».

3.3. Економічна оцінка ефективності запропонованого авторського адаптивного туру «Оздоровлення в Косино»

Проведемо калькуляцію вартості адаптивного туру до Косино (таблиця 3.2). на одну особу.

Згідно з калькуляцією туру «Оздоровлення в Косино», вартість обслуговування одного ваучера складає 49750 грн без ПДВ. Після додавання ПДВ у розмірі 20%, ціна продажу одного ваучера з ПДВ становить 59700 грн.

Прямі витрати на тур складають 32400 грн, а загальні виробничі витрати становлять 5000 грн. Таким чином, загальна виробнича собівартість туру складає 37400 грн. Прибуток від продажу туру складає 9350 грн. (25% від виробничої собівартості).

Таким чином, вартість обслуговування адаптивного туру «Оздоровлення в Косино» виходить досить конкурентною на ринку туристичних послуг, забезпечуючи всі умови для інклюзивних людей, якісний відпочинок та оздоровлення для учасників адаптивного туру.

Таблиця 3.2

Калькуляція туру «Оздоровлення в Косино»

Калькуляційна стаття	Показники	Кількість	Ціна, грн.	Вартість, грн
Проживання у готелі (9 ночей)	Ночей	9	1500	13500
Трансфери	Трансферів	2	1500	3000
Харчування (сніданки, обіди, вечері)	Одиниць	27	200	5400
Екскурсії та	Умов	5	1500	7500

розваги				
Страховання (медичне)	Умов	1	1000	1000
Витрати на рекламу	Умов	1	2000	2000

Продовження таблиці 3.2

Разом прямих витрат	32400
Загально виробничі витрати	5000
Виробнича собівартість	37400
Прибуток (25%)	9350
Вартість обслуговування	3000
Ціна одного ваучера без ПДВ	49750
ПДВ	9950
Ціна продажу одного ваучера з ПДВ	59700

Джерело: складено автором

Для розрахунку доходу від реалізації нашого туру необхідно скласти прогнозований план реалізації запропонованого адаптивного туру «Оздоровлення в Косино» на 2025 рік (див. Таблиця 3.3)

Таблиця 3.3

Прогнозований план реалізації адаптивного туру «Оздоровлення в Косино»

Період	Дати заїздів	Кількість реалізованих турів
Січень	-	-
Лютий	-	-
Березень	-	-
Квітень	21.04. - 30.04.	2
Травень	01.05-10.05 12.05. - 21.05.	3
Червень	02.06-11.06 15.06. - 25.06.	2
Липень	01.07-10.07 12.07. - 21.07.	3
Серпень	04.08-13.08 18.08. - 27.08. 20.08. - 30.08.	3
Вересень	01.09-10.09 12.09. - 21.09.	2
Жовтень	-	-
Листопад	-	-
Грудень	-	-

Усього за період		15

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Тобто, впродовж року, ми плануємо провести даний тур 15 разів.

Наступний крок - визначення фінансових результатів діяльності туристичної фірми від організації туру (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Фінансові результати від реалізації адаптивного туру «Оздоровлення в Косино» від ТОВ «Аккорд-Тур» на 1 людину протягом 1 календарного року

Показники	Сума, грн
Дохід від наданих послуг	$59700 \cdot 15 = 895500$
Чистий дохід від надання послуг	$895500 - 9950 \cdot 15 = 746250$
Собівартість послуг	$37400 \cdot 15 = 561000$
Валовий прибуток	$746250 - 561000 = 185250$
Фінансовий результат до оподаткування	$9350 \cdot 15 = 140250$
Податок на прибуток (18%)	$140250 \cdot 0,18 = 25245$
Чистий прибуток	$140250 - 25245 = 115005$

Джерело: складено автором на основі власного аналізу

Оцінка ефективності розробленого туру проводиться за допомогою розрахунків таких показників. Чиста рентабельність продажів визначається за формулою:

$$ЧР_{\Pi} = ЧП_t / ЧД_t \times 100\%, \quad (3.2)$$

де, $ЧР_{\Pi}$ - чиста рентабельність продажів;

$ЧП_t$ - чистий прибуток;

$ЧД_t$ - чистий дохід від реалізації послуг у періоді t.

$$ЧР_{\Pi} = 115005 / 746250 \cdot 100 = 15,4 \%$$

Чиста рентабельність витрат визначається як:

$$ЧР_{\Pi} = ЧП_t / (C + Пз) \times 100 \%, \quad (3.3)$$

де $ЧР_{\Pi}$ - чиста рентабельність витрат;

$ЧП_t$ - чистий прибуток;

C - собівартість наданих послуг;

П₃ - інші витрати.

$$ЧР_{в} = 115005/561000 * 100 = 20,5 \%$$

Розрахунки свідчать про загальну ефективність запропонованого туристичного пакету.

Отже, розробка адаптивного туру до Косино на базі ТОВ «Аккорд-Тур» є кроком у напрямку надання високоякісних медичних та відпочинкових послуг для клієнтів, які прагнуть поліпшити своє фізичне та психічне здоров'я. Цей тур відповідає вимогам сучасного ринку туристичних послуг, де попит на адаптивні та лікувально-оздоровчі програми постійно зростає.

Калькуляція вартості туру показала, що він є конкурентоспроможним на ринку туристичних послуг, забезпечуючи якісний сервіс за оптимальну ціну. Водночас запровадження такого продукту сприятиме підвищенню туристичної привабливості регіону, розширенню ринку адаптивних послуг та створенню нових можливостей для людей з особливими потребами.

Висновки до розділу 3

Розвиток адаптивного туризму в Україні є не лише актуальним, а й необхідним кроком у напрямку забезпечення рівних можливостей для всіх категорій населення. ТОВ «Аккорд-Тур», має унікальні можливості для впровадження цієї концепції, що дозволить розширити ринок послуг, забезпечити соціальну інтеграцію маломобільних груп населення та створити нові перспективи для туристичної галузі.

Ключові аспекти розвитку адаптивного туризму охоплюють:

- Створення доступної інфраструктури: розширення партнерства з готелями, облаштування безбар'єрних номерів, модернізація громадських зон, оснащення пандусами, ліфтами та спеціальними санвузлами.
- Адаптацію транспортних засобів: впровадження спеціальних автобусів із підйомниками, просторими проходами та обладнанням для безпечного перевезення людей з обмеженими фізичними можливостями.

- Розширення туристичних маршрутів: включення екологічних зон, санаторно-курортних комплексів, реабілітаційних центрів та природних парків.
- Навчання персоналу: підготовка гідів, водіїв та адміністративного складу до роботи з людьми з інвалідністю, ветеранами та особами з ПТСР.
- Впровадження маркетингових стратегій: популяризація адаптивного туризму через цифрові платформи, соціальні мережі, співпрацю з громадськими організаціями та міжнародними партнерами.

Проект адаптивного туру до Косино було обрано через його унікальні термальні ресурси, розвинену інфраструктуру, екологічну чистоту та можливість для психологічного та фізичного відновлення туристів. Курорт надає широкий спектр СПА-послуг, реабілітаційних програм та комфортні умови для всіх категорій туристів, що робить його ідеальним місцем для реалізації адаптивного туризму в Україні.

Враховуючи сучасні тенденції та збільшення попиту на інклюзивні подорожі, було мною запропоновано зосередити увагу на розробці адаптивного туру «Оздоровлення в Косино», який поєднує оздоровчі, реабілітаційні, культурні та розважальні компоненти. Головним акцентом є забезпечення комфортних умов для людей з інвалідністю, ветеранів війни, літніх осіб та інших категорій туристів, які потребують особливого підходу до організації подорожей.

Економічний аналіз туру показав його фінансову доцільність, із плановою чистою рентабельністю 15,4% та чистим прибутком близько 10 тисяч гривень від продажу одного туру. Це свідчить про конкурентоспроможність та ефективність розробленого маршруту.

Впровадження адаптивного туру сприятиме підвищенню соціальної відповідальності бізнесу, розвитку туристичної галузі, залученню нових клієнтів та формуванню позитивного іміджу компанії. Це важливий крок у напрямку створення інклюзивного та комфортного середовища для всіх туристів в Україні.

ВИСНОВКИ

При написанні кваліфікаційної роботи були поставлені та виконані наступні завдання:

1. Визначено сутність, історію розвитку та класифікацію адаптивного туризму

Адаптивний туризм – це спеціалізований напрям туристичної діяльності, який забезпечує комфортні умови для подорожей людей із обмеженими фізичними можливостями, літніх осіб, ветеранів війни, осіб із тимчасовими чи хронічними захворюваннями.

Проведене дослідження показало, що адаптивний туризм як явище зародився у другій половині ХХ століття, коли міжнародні організації почали активно розвивати концепцію інклюзивного суспільства. Уперше принципи доступного туризму були сформульовані у Манільській декларації зі світового туризму (1980 р.), а пізніше – у Рекомендаціях Всесвітньої туристичної організації (2013 р.).

Було встановлено, що адаптивний туризм поділяється на:

- Рекреаційний адаптивний туризм – передбачає поєднання відпочинку та дозвілля з реабілітаційними заходами.
- Реабілітаційний адаптивний туризм – спеціалізовані програми з відновлення здоров'я туристів, які мають проблеми з опорно-руховим апаратом, нервовою системою тощо.
- Спортивний адаптивний туризм – організація активних видів відпочинку, пристосованих до можливостей осіб з інвалідністю.
- Дитячий адаптивний туризм – створення безпечного середовища для подорожей дітей із особливими потребами.

Встановлено, що попит на адаптивні туристичні послуги постійно зростає. Наприклад, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі

понад 1 мільярд людей мають ті чи інші форми інвалідності. У Європі частка таких осіб становить від 22% до 31% населення, у США – близько 17%. Водночас, туристи з особливими потребами становлять 7–8% від загального обсягу мандрівників у світі, що підтверджує необхідність подальшого розвитку цього напрямку.

2. Проаналізовано міжнародний досвід розвитку адаптивного туризму.

Вивчення міжнародного досвіду показало, що найбільш розвиненими країнами у сфері адаптивного туризму є Німеччина, Франція, Великобританія, Іспанія, США та Туреччина. У цих країнах створено безбар'єрне середовище для подорожей, адаптовано туристичні об'єкти, запроваджено спеціальні програми фінансової підтримки та організовано навчання персоналу. Особливу увагу приділено тому, що адаптивний туризм не лише забезпечує соціальну інтеграцію, а й має вагоме економічне значення, оскільки залучає широку аудиторію мандрівників.

3. Оцінено діяльність ТОВ «Аккорд-Тур».

Проведено аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища компанії, її конкурентних переваг і стратегічних можливостей. Визначено, що ТОВ «Аккорд-Тур» має значний потенціал для впровадження адаптивних туристичних послуг завдяки налагодженим зв'язкам із партнерами, можливості розширення спектра туристичних продуктів та фінансовій стабільності.

Також аналіз економічних показників показав, що навіть при скороченні персоналу в 2023 році ТОВ «Аккорд-Тур» набирає обертів, та значно підвищив свій економічний стан по зрівнянню з попереднім періодом та вже вийшов на чистий прибуток за рахунок своєї плідної праці та правильної стратегії в умовах війни в середині країни.

4. З метою удосконалення технології організації адаптивних турів для ТОВ «Аккорд-Тур» були запропоновані такі основні пропозиції:

- Повпливати на розвиток доступної інфраструктури для адаптивного туризму в Україні.
- Навчити персонал і підготувати гідів для адаптивного туризму

- Розширити спектр туристичних послуг.
- Приймати участь у маркетингових заходах для просування адаптивного туризму в Україні
- Участь у міжнародних проєктах як стратегічний крок розвитку адаптивного туризму в Україні

5. Розроблено концепцію та особливості організації власного адаптивного туру.

У рамках дослідження було запропоновано адаптивний туристичний продукт – тур «Оздоровлення в Косино». Цей тур включає спеціалізовані маршрути, доступні готелі, транспортні засоби, що відповідають стандартам безбар'єрності, та реабілітаційні заходи. Організація адаптивного туру враховує потреби людей із порушеннями опорно-рухового апарату, зору та слуху, а також осіб із хронічними захворюваннями. Також тур розрахований на маломобільних туристів, ветеранів війни, людей похилого віку та осіб із хронічними захворюваннями. Вартість туру становить 59700 грн, що включає проживання, харчування, трансфер, екскурсії, страхування та рекламні витрати.

6. Проведено економічний аналіз ефективності впровадження адаптивного туру. Визначено, що впровадження адаптивних турів є фінансово доцільним, оскільки дозволяє розширити клієнтську базу та підвищити прибутковість підприємства.

- Чистий прибуток від реалізації одного туру становить 9350 грн.
- Протягом року заплановано проведення 15 турів, що дасть чистий прибуток у розмірі 115005 грн.
- Рентабельність продажів туру – 15,4%, а рентабельність витрат – 20,5%.

Це підтверджує фінансову доцільність розробленого туру.

Загалом розвиток адаптивного туризму в Україні є актуальним та необхідним напрямком, що сприяє соціальній інтеграції маломобільних груп населення, підвищенню рівня доступності туристичних послуг та створенню нових можливостей для туристичної індустрії. Аналіз показав, що ТОВ

«Аккорд-Тур» має всі необхідні ресурси для впровадження адаптивних туристичних програм, що дозволить компанії не лише підвищити рівень соціальної відповідальності, а й забезпечити фінансову вигоду від залучення нової категорії туристів.

Запропоновані заходи з удосконалення організації адаптивних турів, а також економічне обґрунтування їх впровадження підтверджують, що розвиток цього сегменту туризму є перспективним як з точки зору соціальних, так і економічних факторів. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого розширення адаптивного туризму в Україні та створення безбар'єрного туристичного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 року №324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Арсененко І., Байтеряков О., Донець І. Організація адаптивного туризму в Україні. *Українська географія: сучасні виклики*. Т. 2. С. 25-27.
3. Арсененко І., Топалова О. Інвалідний туризм: поняття, класифікація. Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: матеріали XXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 30-31 липня 2014 року), Переяслав-Хмельницький, 2014. С. 9-11
4. Барна Н.В., Коротєєва А.В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм: навч. посібник. Київ. 2020. 125 с.
5. Безугла Л.С., Куваєва Т. В., Герасименко Т. В. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *Економіка та суспільство*, 2022. Вип. 43 С. 191-198.
6. Бейдик О.О., Топалова О.І. Адаптивний туризм: європейський та національний досвід. *Часопис соціально-економічної географії*. 2021. Вип. 30. С.24-31.
7. Бейдик О.О., Мельничук А.Л., Топалова О.І. Адаптивний туризм: суспільногеографічні підходи до дослідження. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Секція 3. Географія рекреації та туризму*. 2016. Вип. 3. С. 51-62
8. Белоусова Н.В. Впровадження інклюзивного туризму в соціально-реабілітаційну систему України. *Молодий вчений*. Херсон. 2017. № 2 (42). С. 14-17.
9. Белоусова Н.В. Теоретичні аспекти розвитку інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні. *Наукові записки СумДПУ імені*

- A.C. Макаренка. Географічні науки. 2018. Вип. 9. С. 205–213. URL: http://scinotesgeo.at.ua/Volume_9/Belousova_Theoretycal_Aspects.pdf*
10. Власенко І. В. Інклюзивний туризм: досвід Європи, проблеми та перспективи України. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. / відпов. ред. М.В. Чорна. Х. : ХДУХТ, 2018. Вип. 2 (28). С. 220-230.
 11. Влащенко Н.М. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму. *Бізнес Інформ*, 2018. №9. С. 122– 126.
 12. Вовчанська О.М., Іванова Л.О. Інклюзивний туризм: класифікаційні та маркетингові аспекти: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації, тренди та перспективи індустрії гостинності» (м. Львів, 12 грудня 2019 р.). Львів: ЛТЕУ, 2019. 192 с. С.9-14.
 13. Войтовська А.І. Особливості інклюзивного туризму. *Народна освіта*. 2017. Вип. 3(33). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/vojtovska.htm
 14. Волошинський О. Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповносправних осіб : навч. посібн. / О. Волошинський, І. Горбацьо, А. Мацелюх, М. Сварник – Л. : ТОВ "Простір М", 2009. 128 с.
 15. Голод А.П., Крадецька А. О. Дитячий адаптивний туризм в Україні: передумови розвитку та проблеми безпеки. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2015. Вип. 5. С. 760-763.
 16. Дрюма О. Безбар'єрне середовище для людей з інвалідністю в Україні: п'ять основних проблем URL: https://www.irf.ua/bezbarerne_seredovische_dlya_lyudey_z_invalidnistyuu_v_ukraini_pyat_osno_vnikh_problem.
 17. Жеребко І. Можливості впровадження соціальної послуги інклюзивного туризму в Україні. *Social Work and Education*. 2021. Т. 8. № 2. С. 175–189.
 18. Енциклопедія інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, МОН України, Уманський держ.пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 563 с.

19. Європейська асоціація доступного туризму (ENAT) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.accessibletourism.org/>
20. Єрко І.В., Гринасюк А.Р., Курочка О.Г. Доступність обслуговування туристів в інклюзивному аспекті туристичної сфери. Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2019. № 16. С. 113–117.
21. Інклюзивний туризм для осіб з інвалідністю. Офіційний вебпортал Фонду соціального захисту людей з інвалідністю. URL: <https://www.ispf.gov.ua/news/inklyuzivniy-turizm-dlya-osib-z-invalidnistyu>
22. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН 2006 р. (Конвенцію ратифіковано законом України № 1767-VI від 16.12.2009) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
23. Кучинська І.В. Теоретичні та прикладні аспекти організації туризму для людей з обмеженими можливостями на природоохоронних територіях. *Наук. вісн. НЛТУ України*, 2012. Т. 22. Вип. 13. С. 98–106.
24. Лихоносова Г.С., Леснікова Ю.І. Безбар'єрний туризм як забезпечення потреб соціально відторгнутих людей. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 2-2(45). С.76-79
25. Матвійчук Л., Чепурда Л. Формування доступного середовища інклюзивного туризму. *Економічний форум*, 2020. № 2. С. 74-80.
26. Махлинець С.С. Сучасні підходи до визначення поняття туризму для людей з обмеженими можливостями. *Мукачівський держ. ун-т*, 2018, С. 105-109.
27. Молоченко І.А. Організація та проведення інклюзивних турів для людей з інвалідністю. «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» : матеріали V Міжнар. науково-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 27–28 трав. 2021 р. Кам'янець-Подільський, 2021. С. 335–339.

28. Науменко Л.Ю., Лепський В.В., Макаренко С.В., Борисова І.С., Семененко О.В. Інклюзивний туризм як вид реабілітації: сучасні потреби інвалідів. *Український вісник медико-соціальної експертизи*, 2015. № 2. С. 23-26.
29. Національна Стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. № 366-2021-р затверджена 14.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#n10>.
30. Покоłodна М.М., Корнєєва С.Г., Коваленко Д.В. Особливості організації та проведення екскурсій для осіб з обмеженими можливостями. *Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна*. 2019. Вип. №10. С. 209-218.
31. Радіонова О.М., Труфанова К.А. Аналіз доступності туризму для осіб з обмеженими можливостями в Україні. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 6 (55). С.187-191.
32. Слатвінська Л.А. Перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/61.pdf
33. Слатвінська Л.А., Бойко М.В. Розвиток інклюзивного туризму в Україні. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Умань, 30 листопада – 1 грудня 2017 р. Умань, 2017. С. 312–314. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/slatvinska.htm.
34. Тищенко С. В., Чернишева Т. М., Осіпчук А. С. Туризм як засіб психологічної та соціальної підтримки груп ризику та людей з особливими потребами. *Економіка та управління національним господарством*, 2021. Вип. 51. С. 73-80
35. Топалова О.І. Використання етноландшафтних об'єктів в організації адаптивного туризму в Україні. *Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність*, 2015. Вип. 19. С. 243-249.
36. Топалова О.І. Демографічні чинники формування адаптивного туризму в Україні// *Часопис картографії: зб. наук. пр.* 2015. №11. С. 193-197

37. Топалова О.І. Специфіка організації доступних туристських маршрутів для осіб з інвалідністю// Алексєєвські краєзнавчі читання: Матеріали регіональної наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю А.А Хижняка, 2015. С. 180-184.
38. Тучковська І. І. Особливості створення туристично-екскурсійного маршруту для осіб з інвалідністю. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2021. № 62. С. 115–120. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-62-16>.
39. Угоднікова О.І. Перспективи реалізації державної політики у розвитку інклюзивного туризму. *Аспекти публічного управління*, 2019. Т. 7 № 1-2. С. 37-42.
40. Уліганець С., Мельник Л., Шинкаренко У. Безбар'єрний туризм як засіб фізичної рекреації для людей з інвалідністю на прикладі розробленого туру «Підкорення стихій». *Часопис соціально-економічної географії*, 2021. Вип. 30. С. 76-84.
41. Чупіна К.О. Аналіз розвитку інклюзивного туризму закордоном. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія "Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм"*, 2020. Вип. 11. С. 121-127.
42. Яріко М. О. Філософія інклюзивного туризму. *Культура України*, 2017. Вип. 58. С. 119-128.
43. Buhalis, D., Darcy, S., Ambrose, I. 2012. Best Practice in Accessible Tourism – Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism. Channel View Publications, Bristol. pp. 39-59.
44. Tourism for All. URL: <https://www.tourismforall.co.uk>
45. UNWTO. 2023. URL: <http://www2.unwto.org>
46. Офіційний сайт ТОВ «Аккорд-Тур» URL: <https://www.accordtour.com/>
47. Фінансова звітність ТОВ «Аккорд-Тур» URL: https://clarity-project.info/edr/35254273/yearly-finances?current_year=2023
48. Ліцензія ТОВ «Аккорд-Тур» URL: <https://clarity-project.info/edr/32800179/licenses>

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	27 109.80	9 135.10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	14 070.30	4 880.00
Інші операційні доходи	2120	7 087.00	7 015.00
Інші операційні витрати	2180	5 379.90	2 377.00
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	14 023.90	11 538.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	34 196.80	16 150.10
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	33 474.10	18 795.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	722.70	-2 644.90
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	722.70	-2 644.90

Додаток Б

Ліцензії

№ ліцензії, строк дії	Діяльність	Коментарі	Ліцензіар
АГ580907 з 16.03.2012	туроператорська діяльність	1 ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" сума гарантії еквівалент 20000 євро, термін дії гарантії 06.12.2019-22.12.2020	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Ліцензійний реєстр суб'єктів туроператорської діяльності